

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017 - 2023

Ketelmeer & Vossemeer

Natura 2000 Beheerplan IJsselmeergebied 2017 - 2023

Ketelmeer & Vossemeer

Datum: Oktober 2017

Status: Beheerplan Natura 2000

Voortouwnemer: Rijkswaterstaat

Andere bevoegde gezagen:

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
2. Kenmerken van het Ketelmeer & Vossemeer	7
2.1 (Inter)nationaal belangrijke ecologische waarden in het Ketelmeer & Vossemeer	7
2.2 Abiotische kenmerken van het Ketelmeer & Vossemeer	8
2.3 Activiteiten en beheer in het Ketelmeer & Vossemeer	10
3. Instandhoudingsdoelstellingen	12
3.1 Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd	12
3.1.1 Ruimtelijke eenheden	13
3.1.2 Open water	14
3.1.3 Ondiep water	16
3.1.4 Oeverzone	18
3.1.5 Kale of schaars begroeide gronden	19
3.1.6. Moeras	20
3.1.7 Nat grasland	22
3.2 Opgave voor het Ketelmeer & Vossemeer	22
4. Instandhoudingsmaatregelen	24
4.1 Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid	24
4.2 Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000	25
5. Activiteiten en mitigatie	27
5.1 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden	28
5.2 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden	28
5.3 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven	31
5.4 Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist	31
5.5 Kaders voor vergunningverlening	34
6. Doelbereik	37
7. Literatuurlijst	41
Bijlagen	42
Bijlage A	43
Bijlage B	46
Bijlage C	48
Colofon	48

Samenvatting

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden binnen de lidstaten van de Europese Unie. De EU heeft tot instelling van dit netwerk besloten, omdat de natuur en biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa al decennia snel achteruitgaan. Het Ketelmeer & Vossemeer is als Natura 2000 gebied onderdeel van dit netwerk en is aangewezen om specifieke natuurwaarden in stand te houden. Op deze manier draagt het Ketelmeer & Vossemeer bij aan het behoud van de Europese biodiversiteit.

De afgelopen jaren is onderzocht wat er voor nodig is om de natuurdoelen voor het gebied te realiseren. Daarbij is gekeken naar:

1. Knelpunten in het ecosysteem die negatieve gevolgen hebben voor de natuurwaarden.
2. Maatregelen uit vastgesteld beleid die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de natuurdoelen.
3. Aanvullende maatregelen die genomen moeten worden om de doelen te kunnen realiseren.
4. Activiteiten die nu in het gebied plaatsvinden en mogelijk invloed hebben op de natuurwaarden.

De uitkomsten hiervan worden uitgebreid in dit beheerplan beschreven. In de komende paragrafen wordt kort, bondig en helder samengevat wat de belangrijkste punten zijn in het beheerplan. Hierbij ligt de nadruk op de knelpunten en hoe de doelen kunnen worden bereikt door het nemen van maatregelen. Uitgangspunt is dat de maatregelen die hier worden genoemd ook daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Bijzondere natuurwaarden gaan grotendeels hand in hand met menselijke activiteiten

De afgelopen eeuw is het IJsselmeergebied sterk veranderd, onder andere als gevolg van de aanleg van de Afsluitdijk, de inpoldering van de Noordoostpolder en de Flevopolders en de ontwikkeling van menselijke activiteiten. De huidige natuurwaarden in het IJsselmeergebied hebben zich in de loop der tijd ontwikkeld in sterke samenhang met de menselijke activiteiten in het gebied. Voortbouwend op deze sterke relatie tussen menselijke activiteiten en natuur is dit beheerplan gericht op behoud en versterking van de natuurwaarden, waarbij ruimte wordt geboden aan behoud en ontwikkeling van de menselijke activiteiten in het gebied.

Effecten onnatuurlijk peilbeheer en rietsnijden opvangen door inrichting en beheer

De afgelopen decennia hebben in het Ketelmeer & Vossemeer onnatuurlijk peilbeheer en commercieel rietsnijden plaatsgevonden. In de loop van de jaren hebben deze activiteiten tot negatieve gevolgen geleid voor de omvang en de kwaliteit van het rietmoeras. Het huidige tegennatuurlijke peil heeft geresulteerd in een weinig dynamisch rietmoeras, met weinig tot geen vernieuwing van riet, en met verruiging, verlanding en verbossing van waterriet. Daarnaast heeft het commerciële snijden van riet negatieve effecten op de kwaliteit van het rietmoeras, omdat er te weinig overjarig riet blijft staan: het hele rietareaal heeft dezelfde leeftijd. Een rietmoeras dat divers is qua leeftijdsopbouw van het riet, divers qua maaiveldhoogte (of

relatieve waterhoogte) en met veel overgangen tussen riet en water (een grote randlengte) biedt de meeste kansen voor een rijke en diverse populatie rietvogels.

Het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer kan een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud van populaties van vogels die broeden en leven in rietmoeras, zoals roerdomp, grote karekiet en porseleinhoen. Als gevolg van de achteruitgang gedurende de laatste tientallen jaren in omvang en kwaliteit (variatie) van de rietmoerassen zijn de aantallen broedende rietvogels sterk afgenomen.

Er is voor gekozen de negatieve effecten van het huidige peilbeheer (zie Algemeen deel) te mitigeren door het afvlakken van oevers en herinrichting van het rietland. Hiermee wordt veroudering en verruiging van het rietland tegengegaan. Een andere effectieve maatregel is cyclisch rietmaaien. Zo worden reeds verruigende vegetaties weer deels in maaibeheer genomen en blijven grotere arealen riet gedurende langere tijd ongemaaid. Deze vormen van maaibeheer kunnen de variatie in leeftijd en bedekking van het riet jaar in jaar uit voldoende groot houden voor een gevarieerde moerasvogelbevolking.

Het is onzeker of de doelen voor grote karekiet, porseleinhoen en roerdomp binnen één periode gehaald worden, waarschijnlijk zijn er twee beheerplanperiodes nodig om het leefgebied voldoende te herstellen en daarmee de gewenste draagkracht te realiseren.

Rust en ruimte garanderen in IJsselmonding en ondiepe deel Vossemeer

In de IJsselmonding bevindt zich leefgebied van broedende vogels en watervogels die erg gevoelig zijn voor verstoring door recreatie. Momenteel zijn de eilandjes allemaal bereikbaar voor kleine recreatie zoals kanoërs. Om nu en in de toekomst de rust voor broedende vogels en watervogels in dit kwetsbare gebied te garanderen is voor de lagunes van enkele eilanden in de IJsselmonding een Toegangsbeperkingsbesluit (TBB) in het kader van artikel 2.5 van de Wet Natuurbescherming (Wnb) in voorbereiding, waarmee deze worden afgesloten voor recreatie. Deze maatregel is vastgesteld in overeenstemming met vertegenwoordigers van de recreatiesector. Dankzij de maatregel blijft er in het gebied voldoende recreatieve ruimte én is de rust voor vogels op specifieke locaties gegarandeerd.

Ook het ondiepe deel van het Vossemeer kent een aantal zandplaten en diverse kleine eilandjes die van groot belang zijn voor broedende, rustende en foeragerende water- en moerasvogels die hun rust nodig hebben. Ook voor dit tot dusver altijd al voor publiek afgesloten gebied is een TBB in het kader van artikel 2.5 van de Wet Natuurbescherming in voorbereiding.

1. Inleiding

Aanleiding en doel van het beheerplan

De Europese Unie beschermt de natuurwaarden van Europa. De belangrijkste pijler van Europese natuurbescherming is de realisatie van Natura 2000: een netwerk van Europese natuurgebieden met belangrijke natuurwaarden. Het Ketelmeer & Vossemeer is als Natura 2000 gebied (Vogelrichtlijngebied) onderdeel van dit netwerk. Op Europees niveau is het doel: behouden van de Europese biodiversiteit. Voor het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer zijn doelen (instandhoudingsdoelstellingen) geformuleerd die bijdragen aan het behoud van de Europese biodiversiteit. Om behoud van de biodiversiteit over langere periode te waarborgen is voor het gehele IJsselmeergebied een beheerplan opgesteld.

Het beheerplan bestaat uit een overkoepelend Algemeen deel en zes gebiedsdelen: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Eemmeer & Gooimeer Zuidoever, Veluwerandmeren, Zwarte Meer en Ketelmeer & Vossemeer (zie hoofdstuk één van het Algemeen deel voor toelichting over de opbouw van het beheerplan). De toetsingskaders voor vergunningverlening zijn opgenomen in het deel Toetsingskaders.

Leeswijzer

Voor u ligt het gebiedsdeel voor het Ketelmeer & Vossemeer. In hoofdstuk twee worden de kenmerken van het Ketelmeer & Vossemeer beschreven. In hoofdstuk drie worden de doelen behandeld: welke specifieke natuurwaarden worden beschermd; hoe staat het met deze natuurwaarden en wat is de beoogde situatie? Hoofdstuk vier beschrijft instandhoudingsmaatregelen die bijdragen aan het behalen van de doelen. Hoofdstuk vijf beschrijft de relatie tussen menselijke activiteiten en Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Dit hoofdstuk geeft ook aan welke voorwaarden aan activiteiten worden gesteld, om effecten op de doelen te verzachten of te voorkomen. Hoofdstuk zes beschrijft in hoeverre de doelen behaald worden wanneer activiteiten met mogelijk schadelijke effecten worden gemitigeerd en instandhoudingsmaatregelen worden uitgevoerd.

Formele status figuren en kaarten

De figuren en kaarten die zijn opgenomen in het beheerplan gelden alleen als illustratie en hebben geen formele status. De formele kaarten staan in besluiten zoals de Aanwijzingsbesluiten en de Toegangsbeperkende Besluiten (TBB-en).

2. Kenmerken van het Ketelmeer & Vossemeer

Het Ketelmeer & Vossemeer is een ecologisch belangrijk gebied. Daarnaast wordt het door de mens voor verschillende functies gebruikt. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste kenmerken van natuur, abiotiek en menselijke activiteiten beschreven.

2.1 (Inter)nationaal belangrijke ecologische waarden in het Ketelmeer & Vossemeer

Het Ketelmeer & Vossemeer is aangewezen als Natura 2000 gebied omdat het van belang is voor het behoud van de Europese biodiversiteit. Samen met het gehele IJsselmeergebied is het een belangrijk leefgebied voor moerasvogels én voor doortrekkende en overwinterende watervogels.

Belangrijk broedgebied voor rietmoerasvogels

In de IJsselmonding en aan de oostkant van het Vossemeer komen rietmoerassen voor. Deze rietmoerassen zijn van groot belang voor broedvogels zoals roerdomp, porseleinhoen en grote karekiet. Dit zijn soorten die zich in Nederland in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden. Dat betekent dat behoud op lange termijn van de soort niet zeker is. Nederland is juist een heel belangrijk gebied voor deze vogels, omdat hier van oudsher grote arealen met moerasnatuur aanwezig waren. Voor grote karekiet vormt dit gebied zelfs, samen met Zwarte Meer, de Wieden-Weerribben en het noordelijk deel van de Veluwerandmeren, het laatste levensvatbare bolwerk in Nederland. Het Ketelmeer & Vossemeer kan potentieel een grote bijdrage leveren aan de deelpopulatie van de genoemde soorten in het IJsselmeergebied.

Belangrijk foerageer-, rust- en slaapgebied voor watervogels

Het Ketelmeer & Vossemeer kent een verscheidenheid aan leefgebieden, waar binnen vogels rustplekken en voedsel kunnen vinden. In het open water kunnen vogels rusten, foerageren en drinken, veilig tegen grondgebonden roofdieren. Langs oevers en in het ondiepe water vinden ze beschutting en voedsel.

Permanent droge zandplaten of andere terreinen zonder hoogopgaande gewassen zijn te vinden op de eilanden in het oosten van het Ketelmeer en in het Vossemeer. Het gaat om grotere oppervlaktes waar weinig verstoring is en geen roofdieren kunnen komen. Dit maakt deze gebieden geschikt voor soorten als aalscholver en reuzenster om te rusten. Er bevinden zich goed ontwikkelde en voor vogels bereikbare mosselbanken in het Ketelmeer, een gezonde populatie vis en in het oosten groeien velden met waterplanten. Rondom het Natura 2000 gebied bevinden zich bovendien grootschalige foerageergebieden in de vorm van akkers en agrarische graslanden. Vogels die foerageren in nabijgelegen meren, zoals de reuzenster in het IJsselmeer, vinden rust- en slaapplekken in het Ketelmeer & Vossemeer. Dit alles maakt het Ketelmeer & Vossemeer tot een zeer belangrijk gebied voor diverse soorten watervogels, zowel als doortrekgebied als ook als overwinteringsgebied of jaarrond verblijfgebied.

2.2 Abiotische kenmerken van het Ketelmeer & Vossemeer

Abiotische kenmerken bepalen in belangrijke mate welke natuurwaarden waar aanwezig zijn. Onderstaande paragrafen beschrijven de abiotische kenmerken die van belang zijn voor de natuurwaarden in het Ketelmeer & Vossemeer.

Ligging en geografie

Het Ketelmeer ligt tussen de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland, het Vossemeer tussen Oostelijk Flevoland en Overijssel (figuur 2.1). De meren kregen hun huidige vorm na de aanleg van de dijken rond Oostelijk Flevoland (1957). Het Ketelmeer staat in open verbinding met de IJssel, het Zwarte Meer en het Vossemeer aan de oostkant en het IJsselmeer aan de westzijde.

Figuur 2.1
Topografie en geografie van het
Natura 2000 gebied Ketelmeer &
Vossemeer

Legenda
Natura 2000-gebieden
 - - - - - Vogelrichtlijn
 - - - - - Vogelrichtlijn +
 Habitatrichtlijn

Bodem en geomorfologie

Het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer heeft een oppervlak van 3847 ha, waarvan het Ketelmeer het grootste deel in beslag neemt. Het Ketelmeer heeft een gemiddelde diepte van NAP -2.9 meter, de westzijde is dieper met zware zavel in de bodem en het oosten is ondiep met een kleiarme zandbodem (figuur 2.2). De bodem van het Vossemeer bestaat grotendeels uit zand en is (buiten de vaargeul) minder dan een meter diep. Tussen 1999 en 2002 is vervuilde bodem in het oostelijke deel van het Ketelmeer gesaneerd. In 2010/2011 is gestart met het saneren van de vervuilde waterbodems in zowel het westelijke deel als de overgang van Ketelmeer naar Vossemeer. Deze sanering zal zijn afgerond voordat dit Natura 2000 beheerplan in werking treedt.

Figuur 2.2
Ketelmeer & Vossemeer,
bodemhoogte

Legenda

Hoogte t.o.v. NAP (water)

	< -40 m		-7,5 - -5 m
	-40 - -30 m		-5 - -3 m
	-30 - -20 m		-3 - -2m
	-20 - -15 m		-2 - -1 m
	-15 - -10 m		-1 - -0,5 m
	-10 - -7,5 m		-0,5 - 0 m

Hoogte t.o.v. NAP (land)

	< -10 m		1 - 2,5 m
	-10 - -5 m		2,5 - 5 m
	-5 - -2,5 m		5 - 10 m
	-2,5 - -1 m		10 - 20 m
	-1 - 0 m		20 - 30 m
	0 - 1 m		> 30 m

N2000-grens

..... Vogelrichtlijngebied

Waterkwantiteit

Het Ketelmeer wordt voor circa 75% gevoed door de IJssel en in mindere mate door water uit het Vossemeer (via het Zwarte Meer), het Zwarte Water en de Overijsselse Vecht. Uit de Flevopolder (via gemaal Colijn) en uit de polder ten westen van Kampen komt eveneens water naar het Ketelmeer. Het Vossemeer ontvangt water uit de Veluwerandmeren via Roggebotsluis. Door de open verbinding met het IJsselmeer vindt incidenteel (bij harde westenwind) aanvoer van water plaats. De stroming is normaliter richting het IJsselmeer gericht. In de meren wordt een stabiel peil nagestreefd. In de winter is het streefpeil -0.40m NAP en het zomerstreefpeil bedraagt -0,20m NAP. Incidenteel (maximaal twee maal per twaalf jaar, waarvan eenmaal in de periode medio april – juni en eenmaal in de periode juli – medio september) kan in geval van extreme droogte binnen de bandbreedte van het peilbesluit het zomerpeil tijdelijk worden verhoogd in verband met droogtebestrijding. Door opwaaiing vanuit het IJsselmeer (westen) kan in het oostelijke deel van het Ketelmeer een grotere peildynamiek optreden. Vanuit het Ketelmeer, Vossemeer (en Zwarte Meer) wordt een groot deel van Drenthe, de noordelijke helft van Overijssel en een deel van de Noordoostpolder van water voorzien.

Waterkwaliteit

Waterkwaliteit is een bepalende factor ten aanzien van de aanwezigheid van waterplanten, bodemfauna en vis en daarmee de voedselbeschikbaarheid van diverse watervogels. In het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt in heel Nederland de toestand van het water bepaald en worden maatregelen genomen (zowel lokaal als landelijk) om het water ecologisch en chemisch te verbeteren. Hierdoor is de waterkwaliteit in beweging: de nutriëntenaanvoer uit de rivieren daalt en het doorzicht wordt groter. Het ecologische gevolg zal zijn dat er meer waterplanten (zoals kranswieren en fonteinkruiden) tot ontwikkeling komen, met een mogelijke verandering in het visbestand (kleinere vis) en het waterleven. De laatste jaren is de waterkwaliteit in het Ketelmeer & Vossemeer sterk verbeterd en zijn er geen problemen geweest met algenbloei dankzij de grote doorstroming van water. Hoewel de waterkwaliteit van aangevoerd IJsselwater sinds de jaren '80 steeds beter wordt, blijkt uit de monitoringsgegevens van 2007 dat de concentraties eutrofiërende stoffen (fosfaat en nitraat) nog steeds te hoog zijn om te voldoen aan KRW-eisen.

2.3

Activiteiten en beheer in het Ketelmeer & Vossemeer

Activiteiten van mensen in het Ketelmeer & Vossemeer kunnen van invloed zijn op de natuurwaarden in het gebied. In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van die vormen van activiteiten en beheer in het gebied die relevant zijn voor de natuurwaarden en de toekomstige ontwikkelingen hierin. In het document Inventarisatie bestaand gebruik IJsselmeergebied (referentie 4) staan de activiteiten in detail beschreven, kaarten met locaties van het gebruik staan in de kaartenbijlage van dat document. In hoofdstuk 5 wordt een samenvatting gegeven van de resultaten van de toetsing van activiteiten en de mitigatie van mogelijk negatieve effecten.

Activiteiten in het Ketelmeer & Vossemeer

Het Ketelmeer & Vossemeer wordt gebruikt voor recreatie, beroepsvisserij, onttrekkingen & lozingen van water, ontgrondingen en als infrastructuur (vaarweg). Recreatie vindt plaats langs oevers en bij de eilanden in de IJsselmonding (sportvisserij, zwemmen, roeien) en op het open water (recreatievaart, sportvisserij, landen met watervliegtuigen).

In het Ketelmeer & Vossemeer vindt in beperkte mate beroepsvisserij plaats op blankvoorn en brasem. De beroepsvisserij op aal is op dit moment op grond van de Visserijwet niet toegestaan, vanwege te hoge concentraties dioxines in de aal. In de toekomst kan deze vorm van visserij, conform de hiervoor geldende procedures onder de Visserijwet, mogelijk weer worden toegestaan, als blijkt dat de aal in het gebied weer aan de dioxinenormen voldoet.

Door het Ketelmeer loopt een aftakking van de belangrijkste vaarweg in het IJsselmeergebied (de vaarweg Amsterdam-Lelystad-Lemmer) naar IJssel en Zwarte Meer. Deze hoofdvaarweg wordt gebruikt door de binnenvaart. Door het Vossemeer loopt de (vooral recreatieve) Randmerenroute, die het Ketelmeer verbindt

met de oostelijke en zuidelijke randmeren. De beroepsvaart maakt hier ook gebruik van, maar alleen onder slechte weersomstandigheden (harde wind) op het IJsselmeer en Markermeer. Het gemaal Colijn slaat water uit Oostelijk en Zuidelijk Flevoland uit op het Ketelmeer. Voor het Ketelmeer zijn vergunningen verleend voor ontgroningen in de vorm van diepe zandwinning in het verlengde Kattendiep. Daarnaast vindt er in de vaargeulen ondiepe zandwinning plaats.

Beheer in het Ketelmeer & Vossemeer

Om natuurwaarden in stand te houden wordt door Staatsbosbeheer en de waterschappen actief natuurbeheer uitgevoerd. Belangrijke gebieden waar dit plaatsvindt, zijn de IJsselmonding en de rietmoerassen.

De waterschappen Zuiderzeeland en Groot Salland beheren de primaire waterkeringen. Om de veiligheid te waarborgen worden de dijken onderhouden en waar nodig versterkt. Rijkswaterstaat voert het nautisch beheer van het hoofdvaarwegennet uit, het waterkwantiteitsbeheer (via het peilbeheer) en het waterkwaliteitsbeheer (als bevoegd gezag voor de Waterwet).

Rijkswaterstaat en provincie Flevoland monitoren meerdere keren per jaar de aanwezigheid van (vogel) soorten en waterplanten. Deze monitoringswerkzaamheden zijn belangrijk om inzicht te hebben in de aantallen en trends van de soorten. De monitoringsactiviteiten vinden plaats vanuit een boot of vanaf het land.

3. Instandhoudingsdoelstellingen

Doel van Natura 2000 is een wezenlijke bijdrage te leveren aan het behoud en herstel van de biodiversiteit. Om dat te bereiken zijn afspraken gemaakt om bepaalde habitattypen en soorten te beschermen binnen een netwerk van natuurgebieden. Hiervoor is het zaak de omstandigheden, die het vóórkomen van die habitattypen en soorten mogelijk maken, te behouden of waar nodig te verbeteren.

Op 23 december 2009 heeft de minister van LNV de zes Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied definitief aangewezen op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 (referentie 2). In deze aanwijzingsbesluiten is vastgelegd welke natuurwaarden beschermd moeten worden. Er zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor soorten en habitattypen.

De instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in termen van behoud of verbetering van omvang en/of kwaliteit van bepaalde habitattypen en behoud of uitbreiding van kwaliteit leefgebied en draagkracht voor bepaalde aantallen van met naam genoemde soorten. De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000 gebied dienen voor het borgen van de bijdrage die dat gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor het Ketelmeer & Vossemeer zijn opgenomen in het besluit Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer (referentie 2).

3.1

Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd

In de doeluitwerking (referentie 3) zijn de instandhoudingsdoelstellingen besproken in ruimte en tijd, dus waar en wanneer de soorten en leefgebieden in het Ketelmeer & Vossemeer voorkomen in de huidige en de beoogde situatie. Deze paragraaf is een zeer beknopte weergave van de doeluitwerking. De doeluitwerking is opgesteld basis van gegevens uit 1999-2004. Daarnaast is vanwege de lange duur van het beheerplanproces een actualisatieslag gedaan tot en met 2013 om na te gaan of aantallen en trends van de verschillende vogelsoorten in relatie tot de doelaantallen een duidelijk afwijkend beeld zijn gaan vertonen. Voor die soorten waar een dergelijk afwijkend beeld is vastgesteld, is nagegaan of en in hoeverre als gevolg hiervan

instandhoudingsmaatregelen, vrijstellingsvoorwaarden voor gebruik of mitigerende maatregelen aanpassingen behoeften.

3.1.1 Ruimtelijke eenheden

In dit beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen beschreven per ruimtelijke eenheid. Binnen het Ketelmeer & Vossemeer gaat het om: open water, ondiep water, oeverzone, kale of schaars begroeide gronden, moeras en nat grasland.

Voor de verschillende ruimtelijke eenheden wordt beschreven wat de huidige situatie is van soorten (verspreiding, belang van de ruimtelijke eenheid, aantallen en trends). Daarnaast wordt benoemd wat de beoogde situatie is voor deze soorten om hun leefgebieden en het natuurlijke habitat in een gunstige staat van instandhouding te behouden of herstellen. Er zijn geen habitattypen aangewezen, hoewel deze er wel voorkomen.

Vervolgens worden de belangrijkste ecologische vereisten benoemd van de soorten en wordt aangegeven of er zich knelpunten voordoen ten aanzien van de ecologische vereisten.

In figuur 3.1 is de ligging van de ruimtelijke eenheden in het Ketelmeer & Vossemeer weergegeven. In tabel 3.1 zijn de vogels ingedeeld bij de ruimtelijke eenheid waar deze voornamelijk van afhankelijk zijn. Indien een soort van meerdere eenheden gebruik maakt, wordt de soort in de ondergeschikte eenheid cursief weergegeven in de tabel. Een soort wordt alleen beschreven in de paragraaf over de bepalende ruimtelijke eenheid en daar worden ook het belang van ondergeschikte eenheden voor een soort en eventuele knelpunten beschreven.

Figuur 3.1
Ketelmeer & Vossemeer,
ruimtelijke eenheden en
habitattypen

Legenda

Habitattypen

- H3140 Kranswierwateren
- H3150 Meren met fonteinkruiden en krabbenscheer
- N2000-grens Vogelrichtlijngebied

Ruimtelijke eenheden

- Open water (dieper dan 100 cm)
- Ondiep water (20 - 100 cm)
- Oeverzone (0 - 20 cm diepte)
- Waterdiepte onbekend
- Kale/schaars begroeide gronden
- Grasland
- Moeras

Tabel 3.1
Overzichtstabel instandhoudingsdoelstellingen per ruimtelijke eenheid voor het Ketelmeer & Vossemeer

Ruimtelijke eenheid	Habitattypen	Habitatsoorten	Vogels
Open water	-	-	Aalscholver (n) Fuut (n) Grote zaagbek (n) Kuifeend (n) Meerkoet (n) Nonnetje (n) Reuzenster (n) Tafeleend (n) Visarend (n)
Ondiep water	-	-	Fuut (n) Kleine zwaan (n) Kolgans (n) Krakeend (n) Kuifeend (n) Lepelaar (n) Meerkoet (n) Pijlstaart (n) Tafeleend (n) Toendrarietgans (n)
Oeverzone	-	-	Grauwe gans (n) Kleine zwaan (n) Kolgans (n) Toendrarietgans (n) Wintertaling (n)
Kale of schaars begroeide gronden	-	-	Aalscholver (n) Reuzenster (n)
Moeras	-	-	Grote karekiet (b) Grauwe gans (n) Lepelaar (n) Porseleinhoen (b) Roerdomp (b) Wintertaling (n)
Nat grasland	-	-	Grutto (n) Kleine zwaan (n) Kolgans (n) Krakeend (n)

n = niet-broedvogel,

b = broedvogel

Cursief = soort maakt gebruik van meerdere eenheden, ondergeschikte eenheid is cursief en wordt behandeld bij de belangrijkste ruimtelijke eenheid.

3.1.2 Open water

Huidige situatie en beoogde situatie

Het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer bestaat voor het grootste deel uit open water (figuur 3.1). Er zijn acht niet-broedvogelsoorten aangewezen die in sterke mate afhankelijk zijn van open water (zie tabel 3.2). Het open water is van belang als foerageergebied voor bodemfauna- en visetende vogels en in mindere mate voor waterplanteters. De viseters (fuut, aalscholver, grote zaagbek, nonnetje, visarend en reuzenster) bevinden zich, met uitzondering van visarend en reuzenster, vooral in het westelijke deel van het Natura 2000 gebied waar grootschalig open water met kleine eetbare vis aanwezig is. Bodemfauna-eters (kuifeend en tafeleend) verblijven vooral in het noorden van het Vossemeer en oosten van het Ketelmeer tijdens de nazomer. In de winter verspreiden de kuifeenden zich ook naar het westelijke Ketelmeer waar de meeste mosselen te vinden zijn. De tafeleend foerageert in de zomer en het najaar waarschijnlijk op waterplanten en muggenlarven in ondiepere zones in het oosten van Ketelmeer en in het noorden van het Vossemeer. De meerkoet komt het hele jaar voor in het gebied, met de grootste aantallen in september en oktober. Ze eten voornamelijk waterplanten in de IJsselmonding. Verder foerageren ze, verspreid over het gebied, op driehoeksmosselen. De meerkoet en tafeleend maken ook gebruik van de ruimtelijke eenheid ondiep water om te foerageren en rusten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige situatie per Natura 2000 soort van de ruimtelijke eenheid open water (huidige aantallen, landelijke staat van instandhouding en trend in het Ketelmeer & Vossemeer). Daarnaast is van iedere soort aangegeven wat de instandhoudingsdoelstelling is in omvang en kwaliteit en zijn doelaantallen gegeven. Voor een aantal soorten zijn de huidige aantallen nog onbekend vanwege een gebrek of tekort aan telgegevens (visarend en nonnetje). De beoogde situatie is het behouden van het huidige areaal geschikt foerageer- en rustgebied.

Tabel 3.2
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid open water

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Open water	Aalscholver (n)	=	=	707	870	+	??	F
	Fuut (n)	=	=	257	350	-	+	F
	Grote zaagbek (n)	=	=	27	70	--	??	F
	Kuifeend (n)	=	=	2267	4500	-	??	F
	Meerkoet (n)	=	=	1747	1700	-	??	F
	Nonnetje (n)	=	=	17	30	-	+	F
	Tafeleend (n)	=	=	243	350	--	-	F
	Visarend (n)	=	=	3	3	+	?	F

Legenda

1) soort	2) instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3) instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit
n = niet broedvogel	= behoud van omvang	= behoud van kwaliteit
4) landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) functie n2000 gebied
-- zeer ongunstig	? geen aantallen bekend	F = foerageergebied
- matig ongunstig	?? geen duidelijke trend	
+ gunstig	- matige afname	
	+ matige toename	

7) huidige aantal: periode 2008-2013

8) aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde (behalve voor visarend, waar het gemiddeld seizoensmaximum is gebruikt)

Ecologische vereiste

Voor de vogels die voorkomen in het open water van het Ketelmeer & Vossemeer is voldoende voedsel nodig in de vorm van bodemfauna, zoals de driehoeksmossel (kuifeend, tafeleend), kleine vis zoals spiering (fuut, aalscholver, nonnetje, grote zaagbek, reuzenster) en grotere vis (visarend). Bodemfauna is beschikbaar voor de vogelsoorten in de ondiepere gedeelten (tot ongeveer 4 meter diep). De tafeleend eet waterplanten, bodemdieren en andere kleine dieren. Alle soorten hebben naast voldoende voedsel behoefte aan rust en goede waterkwaliteit. Vogels die op het water rusten, zoals de eenden en de fuut, hebben beschutting nodig van oevers die zorgen voor luwte bij harde wind.

Knelpunten

In tabel 3.3 zijn de knelpunten weergegeven. Voor de vogelsoorten van open water in Ketelmeer & Vossemeer zijn aanwijzingen voor knelpunten. Ten aanzien van voedselbeschikbaarheid in de vorm van mosselen en kleine en middelgrote vis en, in de toekomst, ten aanzien van behoud van voldoende rust. Voor aalscholver, fuut, grote zaagbek kuifeend, nonnetje en tafeleend liggen de huidige aantallen onder het doelaantal. Aantallen grote zaagbekken zijn fors afgenomen door een afname van voedselbeschikbaarheid in de vorm van spiering in het gehele IJsselmeergebied. Voor de visarend zijn te weinig gegevens bekend over de huidige aantallen. Er lijken geen knelpunten te bestaan.

Tabel 3.3
Knelpunten van vogels van de
ruimtelijke eenheid open water

Ruimtelijke eenheid	Soorten	Knelpunt en oorzaak
Open water	Aalscholver (n)	Mogelijk in toekomst onvoldoende (middelgrote) vis
	Fuut (n)	Mogelijk in toekomst onvoldoende (middelgrote) vis
	Grote zaagbek (n)	Onvoldoende voedsel (kleine vis)
	Kuifeend (n)	Onvoldoende kwalitatief goed voedsel (mosselen); in toekomst ws. onvoldoende rust
	Meerkoet (n)	Onvoldoende kwalitatief goed voedsel (mosselen); in toekomst ws. onvoldoende rust
	Nonnetje (n)	Onvoldoende voedsel (kleine vis)
	Tafeleend (n)	
	Visarend (n)	

- = geen knelpunt
- = mogelijk knelpunt
- = knelpunt
- n = niet-broedvogel

3.1.3 Ondiep water

Huidige situatie en beoogde situatie

In het Ketelmeer & Vossemeer is de ruimtelijke eenheid ondiep water voornamelijk te vinden in de IJsselmonding (het oostelijke deel van Ketelmeer) en in het Vossemeer (figuur 3.1). Er zijn voor vier niet-broedvogels die afhankelijk zijn van ondiep water instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd (zie tabel 3.4). Het ondiepe water heeft een functie als foerageergebied voor de aangewezen vogelsoorten én een functie als slaapgebied voor de kleine zwaan. In oktober liggen kleine zwanen voornamelijk in het zuidelijke deel van het Vossemeer om te rusten en te drinken, veilig tegen roofdieren. In november liggen ze vooral in het zuiden van het westelijke Ketelmeer. De verspreiding binnen het gebied lijkt bepaald te worden door de locatie waar kleine zwanen op een gegeven moment foerageren. De soort eet oogstresten van akkers en/of waterplanten, afhankelijk van de beschikbaarheid van een voedselbron op een gegeven moment.

Lepelaars foerageren op kleine vis in de ondiepe delen en langs de randen van moerassen in het Vossemeer, het oostelijke Ketelmeer met de IJsselmonding en IJsseloo.

De kraakeend komt het hele jaar voor in het gebied, met de grootste aantallen in september en oktober. De grootste aantallen kraakeenden bevinden zich in de IJsselmonding waar ze foerageren op waterplanten in de ondiepe gedeeltes van het natuurontwikkelingsgebied. In kleinere aantallen komt de soort voor in de

ondiepe delen van het Vossemeer en IJsseloo. Pijlstaarten gebruiken het gebied eveneens vooral in september en oktober, als foerageergebied op doortrek. Dan verblijven de grootste aantallen op IJsseloo. Daarnaast worden de IJsselmonding en het Vossemeer als foerageergebied gebruikt. De kleine zwaan en krakeend gebruiken ook de natte graslanden binnen en buiten het Natura 2000 gebied om te foerageren.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige situatie per Natura 2000 soort van de ruimtelijke eenheid ondiep water (huidige aantallen, landelijke staat van instandhouding en trend in het Ketelmeer & Vossemeer). Daarnaast is van iedere soort aangegeven wat de instandhoudingsdoelstelling is in omvang en kwaliteit van het leefgebied en zijn doelaantallen gegeven. De beoogde situatie is het behoud van het huidige areaal geschikt foerageer- en rustgebied.

Tabel 3.4
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid ondiep water

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Ondiep water	Kleine zwaan (n)	=	=	0	5	-	??	FS
	Krakeend (n)	=	=	718	160	+	++	F
	Lepelaar (n)	=	=	13	8	+	++	F
	Pijlstaart (n)	=	=	30	50	-	++	F

Legenda

1) soort	2) instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3) instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit
n = niet broedvogel	= behoud van omvang	= behoud van kwaliteit
4) landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) functie n2000 gebied
- matig ongunstig	?? geen duidelijke trend	F = foerageergebied
+ gunstig	++ sterke toename	S = slaapplek
7) huidige aantal: periode 2008-2013		
8) aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde		

Ecologische vereisten

Voor de vogels die voorkomen in het ondiepe water van het Ketelmeer & Vossemeer moet voldoende voedsel van goede kwaliteit beschikbaar zijn in de vorm van waterplanten (kleine zwaan, krakeend) en kleine vis in ondiep water (lepelaar). Voor de lepelaar zijn slijkgige condities belangrijk en heel ondiep water (tot 40 cm). De pijlstaart is een alleseter, in het najaar vaak levend van zaden, maar ook wel grondelend naar waterplanten en daartussen levende ongewervelden. Alle soorten hebben naast voldoende voedsel behoefte aan rust, een goede waterkwaliteit en aan beschutte plekken, zoals oevers met luwe zones en ondiep water.

Knelpunten

Voor één van de vier vogelsoorten van ondiep water in Ketelmeer & Vossemeer zijn mogelijk aanwijzingen voor knelpunten, getuige de recent getelde aantallen (tabel 3.5). Voor de lepelaar is, getuige de aantallen, voldoende voedsel beschikbaar in de vorm van kleine vis in ondiepe delen. Voor de pijlstaart liggen de huidige aantallen onder het doelaantal. Voor de pijlstaart geldt dat de aantallen recent zijn achteruitgegaan, wat gedeeltelijk kan zijn veroorzaakt door onvoldoende rust in met name nazomer en vroege herfst.

Tabel 3.5
Knelpunten van vogels van de ruimtelijke eenheid ondiep water

Ruimtelijke eenheid	Soorten	Knelpunt en oorzaak
Ondiep water	Kleine zwaan (n)	
	Krakeend (n)	
	Lepelaar (n)	
	Pijlstaart (n)	Doelaantal wordt niet gehaald, maar condities van rust en foerageergelegenheid ws. op orde

	= geen knelpunt
	= mogelijk knelpunt
n	= niet-broedvogel

3.1.4 Oeverzone

Huidige situatie en beoogde situatie

De ruimtelijke eenheid oeverzone is te karakteriseren als een flauwe oever tot 20 cm waterdiepte. In het Ketelmeer & Vossemeer is deze ruimtelijke eenheid te vinden langs het Vossemeer en in de IJsselmonding (zie figuur 3.1). De oeverzone is de belangrijkste ruimtelijke eenheid voor toendrarietgans, grauwe gans, kolgans en wintertaling (zie tabel 3.6). Het gebied is van belang als overwinteringsgebied voor de toendrarietgans en kolgans. Grauwe ganzen gebruiken het gebied jaarrond, met de grootste aantallen in de winter. Wintertalingen gebruiken het gebied vanaf de zomer met een piek in oktober.

Alle vier de soorten gebruiken de oever en ondiepe delen om te rusten en foerageren. Voor de grauwe gans, kolgans en toendrarietgans is de oever bovendien essentieel als slaapplek. De toendrarietgans, kolgans en grauwe ganzen foerageren op de grootschalige akkers en natte graslanden in Flevoland en in Overijssel en rusten en drinken vooral in het Vossemeer, waarschijnlijk omdat deze zone het dichtst bij de foerageergebieden ligt. Ze slapen op ondiepe delen, platen en eilandjes. In de zomermaanden foerageren grauwe ganzen in de oeverzones en de moerassen van de grote meren. Wintertalingen foerageren in de IJsselmonding, op IJsseloog en op het Vossemeer, met de hoogste aantallen in de IJsselmonding. Deze gebieden worden ook gebruikt om te rusten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige situatie per Natura 2000 soort van de ruimtelijke eenheid oeverzone (huidige aantallen, landelijke staat van instandhouding en trend in het Ketelmeer & Vossemeer). Daarnaast is van iedere soort aangegeven wat de instandhoudingsdoelstelling is in omvang en kwaliteit van het leefgebied en zijn doelaantallen gegeven.

De beoogde situatie is het behoud van het huidige areaal geschikt foerageer- en rustgebied.

Tabel 3.6
Overzicht instandhoudings-
doelstellingen en huidige situatie
per soort van de ruimtelijke eenheid
oeverzone

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Oeverzone	Grauwe gans (n)	=	=	1277	680	+	++	FS
	Kolgans (n)	=	=	316	220	+	++	FS
	Toendrarietgans (n)	=	=	?	?	+	?	S
	Wintertaling (n)	=	=	158	360	-	+	F

Legenda

1) soort	2) instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3) instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit
n = niet broedvogel	= behoud van omvang	= behoud van kwaliteit
4) landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) functie n2000 gebied
- matig ongunstig	?? geen duidelijke trend	F = foerageergebied
+ gunstig	++ sterke toename	S = slaapplek
7) huidige aantal: periode 2008-2013		
8) aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde		

Ecologische vereisten

Voor de toendrarietgans, grauwe ganzen en kolgans is het van belang dat er voldoende voedsel beschikbaar is op graslanden en oogstresten van akkers buiten het Natura 2000 gebied. Daarnaast is de aanwezigheid van geschikte slaapplekken een vereiste (oever, eilanden en ondiepe zones). De slaapplekken dienen open te blijven en rustgebieden dienen gevrijwaard te zijn van verstoring en roofdieren. Wintertaling foerageert in de oeverzones, waar waarschijnlijk wordt gegeten van de zaden van pioniersvegetaties. Voldoende locaties waar jaarlijks pioniersvegetaties kunnen groeien zijn daarom van belang voor de voedselvoorziening van wintertaling.

Knelpunten

Er zijn geen knelpunten voor de drie soorten ganzen ten aanzien van de ecologische vereisten. Voor de grauwe gans en de kolgans worden de doelaantallen gehaald en kennen de populaties een positieve trend. Voor de toendrarietgans is geen doelaantal bepaald en de trend is niet bekend. In het gebied is voldoende

rust aanwezig om te voldoen aan de slaapplaatsfunctie. Van de wintertaling werd in 2008-2013 het doelaantal niet gehaald. Deze soort fluctueert vaak sterk van jaar tot jaar, maar mogelijk is hier toch wel sprake van een knelpunt ten aanzien van voldoende rust in nazomer en vroege herfst.

Tabel 3.7
Knelpunten van vogels van de ruimtelijke eenheid oeverzone

Ruimtelijke eenheid	Soorten	Knelpunt en oorzaak
Oeverzone	Grauwe gans (n)	
	Kolgans (n)	
	Toendrarietgans (n)	
	Wintertaling (n)	Mogelijk onvoldoende rust in nazomer / vroege herfst

= geen knelpunt
 = mogelijk knelpunt
n = niet-broedvogel

3.1.5 Kale of schaars begroeide gronden

Huidige situatie en beoogde situatie

In het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer bevinden zich kale eilandjes in het open water (figuur 3.1). De reuzenstern is de enige aangewezen soort (als niet-broedvogel) die in sterke mate afhankelijk is van kale of schaars begroeide grond (tabel 3.8). Op kleine eilandjes in het Vossemeer en in de IJsselmonding rusten reuzensternen, die in het Ketelmeer & Vossemeer en in de andere grote meren in de regio op het open water foerageren.

Tabel 3.8
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid kale schaarsbegroeide gronden

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Kale schaars-begroeide grond	Reuzenstern (n)	=	=	?	7	+	?	FS

Legenda

1) soort	2) instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3) instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit
n = niet broedvogel	= behoud van omvang	= behoud van kwaliteit
4) landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) functie n2000 gebied
+ gunstig	? geen aantallen bekend	F = foerageergebied S = slaapplek
7) huidige aantal: periode 2008-2013		
8) aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde		

Ecologische vereisten

De reuzenstern rust en slaapt op kale gronden en heeft hier voldoende oppervlakte van nodig. De kale gronden hoeven niet altijd op dezelfde locatie beschikbaar te zijn. De reuzenstern eet kleine tot middelgrote vis en heeft naast voldoende voedsel behoefte aan rust.

Knelpunten

Voor reuzenstern zijn onvoldoende gegevens bekend over de aantallen in de periode 2002-2007, om te weten of de doelaantallen gehaald worden (tabel 3.9). Er lijken echter geen knelpunten te bestaan en vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat het slecht gaat en er maatregelen noodzakelijk zijn.

Tabel 3.9
Knelpunten van vogels van de ruimtelijke eenheid kale schaarsbegroeide gronden

Ruimtelijke eenheid	Soorten	Knelpunt en oorzaak
Kale schaars-begroeide grond	Reuzenstern (n)	Systematische tellingen suggereren een net niet halen van het doelaantal maar losse waarnemingen geven geen ecologisch knelpunt aan.

= geen knelpunt
n = niet-broedvogel

3.1.6. Moeras

Huidige situatie en beoogde situatie

Op een aantal natte water-landovergangen in het Ketelmeer & Vossemeer vindt moerasvorming plaats, bestaande uit rietvegetaties in verschillende successiestadia. Dit type ruimtelijke eenheid is alleen te vinden langs de oostelijke oevers van het Natura 2000 gebied in kleine oppervlaktes in het Vossemeer en grotere oppervlaktes in de IJsselmonding (zie figuur 3.1). Voor drie broedvogels (grote karekiet, porseleinhoen en roerdomp) is moeras de belangrijkste ruimtelijke eenheid van het Ketelmeer & Vossemeer (zie tabel 3.10). De roerdomp, grote karekiet en porseleinhoen broeden in het buitendijkse moerasgebied van het Ketelmeer. De grote karekiet broedt daarnaast in moerasgebieden van het Vossemeer. Het Natura 2000 gebied levert (samen met Zwarte Meer, Veluwerandmeren en moerassen in Noordwest Overijssel) een belangrijke bijdrage aan de regionale populaties van roerdomp en porseleinhoen. Voor de grote karekiet is het Ketelmeer & Vossemeer samen met Zwarte Meer het laatste levensvatbare bolwerk in Nederland.

Met de moerasvogels gaat het niet goed en de beoogde situatie is een uitbreiding van het leefgebied en/of een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige situatie per Natura 2000 soort van de ruimtelijke eenheid moeras (huidige aantallen, landelijke staat van instandhouding en trend in het Ketelmeer & Vossemeer). Voor de drie broedvogels is de beoogde situatie een uitbreiding en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied.

Porseleinhoen

Tabel 3.10
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid moeras

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Moeras	Grote karekiet (b)	>	>	22	40	--	-	FRV
	Porseleinhoen (b)	>	>	0,4	4	--	??	FRV
	Roerdomp (b)	>	>	0,6	5	--	??	FRV
Legenda								
1)	soort	2)	instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3)	instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit			
n =	niet broedvogel	=	behoud van omvang	=	behoud van kwaliteit			
4)	landelijke staat van instandhouding (Svl)	5)	trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6)	functie n2000 gebied			
--	zeer ongunstig	??	geen duidelijke trend	F =	foerageergebied			
		-	matige afname	R =	rustgebied			
				V =	voortplantingsgebied			
7)	huidige aantal: periode 2009-2013							
8)	aantallen voor broedvogels betreffen gem. aantal paren							

Ecologische vereisten

Voor de broedvogels is behoud van voldoende oppervlakte van een goede kwaliteit moerasvegetatie van groot belang. Bij een goede kwaliteit van het rietmoeras kan de grootste variatie en rijkdom aan broedende rietvogels gebruik maken van het rietmoeras. Kwaliteit betekent in dit geval: diversiteit. Een rietmoeras moet voldoende groot zijn om ook alle benodigde diversiteit te kunnen herbergen. Er moet vooral diversiteit zijn in de leeftijd van de vegetatie (van het riet) en het lokale waterpeil ten opzichte van de vegetatie. Beide hangen sterk samen met het successiestadium. Naarmate een rietvegetatie ouder wordt, wordt het riet dikker, zal er verlanding optreden tussen de rietstengels en zal het minder nat worden. Dit proces vindt versneld plaats wanneer er geen natuurlijk peil (met hoge winterpeilen) wordt gehandhaafd.

Sommige vogels hebben wat ouder riet nodig om hun nesten in te bouwen (grote karekiet). Voor roerdomp en grote karekiet dient dit overjarige riet een beetje nat te zijn. Andere soorten maken hun nest juist in heel jong, pas gesneden riet (porseleinhoen). Veel vogels foerageren op precies de overgang tussen riet en water (grote karekiet) en hebben baat bij een grote randlengte ('rand' verwijst naar de overgang van water naar riet). Andere soorten hebben water op het maaiveld nodig, in het rietmoeras zelf, om succesvol te foerageren. Uit een analyse van terreinkenmerken en de verspreiding van broedvogels blijkt dat de belangrijkste terreinkenmerken voor broedsucces bestaan uit de breedte van de waterrietzone, het rietareaal met water op het maaiveld en het aanbod aan overjarig riet (referentie 1).

In het kort: om zo veel mogelijk broedende rietvogels in een gebied te kunnen herbergen dient er voldoende areaal rietmoeras aanwezig te zijn, en dit areaal dient voldoende afwisseling te herbergen in termen van waterpeil ten opzichte van het maaiveld en de leeftijd van het riet.

Broedvogels zijn zeer gevoelig voor verstoring, zodat rust in de moerasgebieden gewaarborgd moet zijn.

Knelpunten

De combinatie van het huidige peilbeheer (dat resulteert in onvoldoende overstromingsdynamiek) en inadequaat maaibeheer resulteert in verdroging van rietmoeras en een versnelde vegetatiesuccessie naar ruigtes en struwelen. Bij een natuurlijk peilverloop zijn de waterstanden het hoogst in de winter, terwijl in de zomer het waterpeil zakt en sommige gebieden tijdelijk droog komen te staan. Door overstroming (in de winter) kunnen voedingsstoffen en zaden worden aangevoerd. Daarnaast zorgen hoge winterpeilen voor het schoonspoelen van strooisellagen in waterrietzones. Wanneer gronden droogvallen tijdens het groeiseizoen, kunnen zaden van riet tot ontwikkeling komen, waardoor nieuwe rietkragen zich kunnen vormen. Het huidige tegennatuurlijke peil resulteert in een weinig dynamisch rietmoeras, met weinig tot geen vernieuwing van riet en verruiging, verlanding en verbossing van waterriet. Daarnaast heeft het commerciële snijden van riet negatieve effecten op de kwaliteit van het rietmoeras, omdat er te weinig overjarig riet blijft staan: al het rietareaal heeft dezelfde leeftijd. Een rietmoeras dat divers is qua leeftijdsopbouw van het riet, divers qua maaiveldhoogte (of relatieve waterhoogte) en met veel overgangen tussen riet en water (een grote randlengte) biedt de meeste kansen voor een rijke en diverse populatie rietvogels. Als gevolg van het peilbeheer en het commerciële rietsnijden in de afgelopen jaren, nam het broedgebied van grote karekiet, roerdomp en porseleinhoen in omvang en/of kwaliteit af.

Rust rondom de eilandjes is noodzakelijk voor het broedsucces van rietbroedvogels. Deze rust is op het moment niet gegarandeerd. In hoofdstuk 5 staan de resultaten van de Nadere effectenanalyse, hier wordt ook een nadere toelichting gegeven over knelpunten die betrekking hebben op rust en de maatregelen die hiervoor worden getroffen.

Tabel 3.11
Knelpunten van vogels van de
ruimtelijke eenheid moeras

Ruimtelijke eenheid	Soorten	Knelpunt en oorzaak
Moeras	Grote karekiet (b)	onvoldoende omvang en kwaliteit rietmoeras en onvoldoende rust
	Porseleinhoen (b)	onvoldoende omvang en kwaliteit rietmoeras en onvoldoende rust
	Roerdomp (b)	onvoldoende omvang en kwaliteit rietmoeras en onvoldoende rust

■ = knelpunt

b = broedvogel

3.1.7 Nat grasland

Huidige situatie en beoogde situatie

Op de overgangen van de natte moerassen naar het agrarische gebied, in het oosten van Ketelmeer & Vossemeer, liggen de natte graslanden. Deze vormen, samen met slikkige oevers en ondiep water, de foerageer- en slaapplekgebieden van grutto's.

Voor de grutto is de beoogde situatie het behoud van het oppervlak en de kwaliteit van het leefgebied. De trend is niet duidelijk, maar de huidige aantallen liggen ruim boven de doelaantallen. Het gebied lijkt daarom voldoende draagkracht te bieden voor foeragerende grutto's. De oorzaak voor de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding ligt in de broedgebieden (agrarische graslanden). Deze worden de laatste decennia minder geschikt voor broedende grutto's door intensivering van het landgebruik.

Tabel 3.12
Overzicht instandhoudings-
doelstellingen en huidige situatie
per soort van de ruimtelijke
eenheid nat grasland

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Nat grasland	Grutto (n)	=	=	35	20	--	?	FS
Legenda								
1) soort		2) instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang		3) instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit				
n = niet broedvogel		= behoud van omvang		= behoud van kwaliteit				
4) landelijke staat van instandhouding (Svl)		5) trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)		6) functie n2000 gebied				
-- zeer ongunstig		? geen aantallen bekend		F = foerageergebied S = slaapplek				
7) huidige aantal: periode 2002-2007								
8) aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde								

Ecologische vereisten

Voor de grutto is voldoende voedsel nodig in de vorm van bodemdieren. Een geschikt foerageergebied bestaat uit zeer ondiep doorwaadbaar water (tot zo'n 20 cm diepte), slikkige oevers en natte graslanden met een rijk bodemleven. Ook dienen deze gebieden open en rustig te zijn en niet bereikbaar voor grondgebonden roofdieren.

Knelpunten

Voor de grutto is geen knelpunt aanwezig (tabel 3.13). De aantallen grutto's geven aan dat er voldoende foerageer- en rustmogelijkheden zijn in het gebied. Behoud van de huidige situatie is voldoende.

Tabel 3.13
Knelpunten van vogels van de
ruimtelijke eenheid nat grasland

Ruimtelijke eenheid	Soorten	Knelpunt en oorzaak
Nat grasland	Grutto (n)	
		 = geen knelpunt
		n = niet-broedvogel

3.2

Opgave voor het Ketelmeer & Vossemeer

Knelpunten ontstaan door het niet op orde zijn van de ecologische vereisten van soorten. Het belangrijkste knelpunt voor de soorten in het Ketelmeer & Vossemeer is een tekort aan geschikt leefgebied voor broedende moerasvogels. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste knelpunten van het Ketelmeer & Vossemeer. De opgave is om deze knelpunten op te lossen om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en te behouden.

Verbetering kwaliteit en omvang rietmoeras voor broedvogels

Door het huidige peilbeheer in combinatie met op commercieel rietsnijden gericht terreinbeheer is het areaal rietmoeras in kwaliteit en omvang gestaag afgenomen. Broedvogels die afhankelijk zijn van grootschalig rietmoeras en/of vitale waterrietzones zoals grote karekiet, roerdomp en porseleinhoen zijn hierdoor de laatste tientallen jaren sterk in aantallen gedaald. Om de populaties van deze soorten in het gebied te handhaven, is het noodzakelijk om het moerasbiotoop te herstellen en uit te breiden. Er dient voldoende, grootschalig rietmoeras te zijn, met voldoende variatie binnen het rietmoeras en voldoende areaal vitaal waterriet.

Garanderen rust en ruimte in de IJsselmonding

Het Ketelmeer nabij de IJsselmonding is van groot belang voor broedende rietvogels en voor ruiende watervogels. De rust en ruimte zijn in dit gebied niet gegarandeerd. Hoewel dit mogelijke knelpunt nog niet tot uiting komt in de aantallen watervogels, is het een mogelijke oorzaak van de matige kwaliteit van het leefgebied van broedende rietvogels. De opgave is om op de meeste kwetsbare locaties de rust te garanderen.

Verbetering beschikbaarheid van voedsel voor vogels

Voor fuut, grote zaagbek, kuifeend, nonnetje en mogelijk aalscholver lijkt de voedselbeschikbaarheid in het Ketelmeer & Vossemeer niet voldoende te zijn om de tot doel gestelde aantallen vogels te kunnen dragen. De voedselbeschikbaarheid in de vorm van kleine vis en bodemfauna zal moeten verbeteren om de tot doel gestelde aantallen te realiseren.

Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS)

In het kader van de Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS) zijn door de voormalige Dienst Landelijk Gebied (DLG) knelpunten als gevolg van stikstofdepositie onderzocht en zo nodig herstelstrategieën uitgewerkt voor Natura 2000 gebieden met stikstofgevoelige habitattypen of met stikstofgevoelige leefgebieden voor soorten. In Ketelmeer & Vossemeer is er geen sprake van stikstofgevoelige habitattypen noch van stikstofgevoelige leefgebieden voor soorten. Op grond hiervan is voor dit gebied geconcludeerd dat er evenmin sprake is van een knelpunt als gevolg van (externe) stikstofdepositie en dat er dus geen herstelstrategieën nodig zijn (referentie 9).

Pleisterende grutto's

4. Instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen zijn nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en significante verstoring van soorten te voorkomen. In het Ketelmeer & Vossemeer zijn er knelpunten met betrekking tot voedselbeschikbaarheid voor watervogels dynamiek en diversiteit van het moerasareaal en de aanwezigheid van rust en ruimte in de IJsselmonding. Naast maatregelen om deze knelpunten op te lossen, zijn eventuele aanpassingen van activiteiten in het gebied nodig. Deze worden in het volgende hoofdstuk beschreven. Het totale pakket instandhoudingsmaatregelen voor het Ketelmeer & Vossemeer is een combinatie van maatregelen uit reeds vastgesteld beleid en aanvullende Natura 2000 maatregelen.

4.1 Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid

Instandhoudingsmaatregelen uit reeds vastgesteld beleid betreffen in het Ketelmeer & Vossemeer de Kaderrichtlijn Water (KRW) maatregelen die bijdragen aan Natura 2000 doelstellingen.

KRW-maatregelen die bijdragen aan Natura 2000 doelstellingen

Voor de KRW worden in de periode 2010-2021 maatregelen genomen die bijdragen aan het realiseren van de Natura 2000 doelen. In het Ketelmeer & Vossemeer gaat het om:

- Vistrekbevorderende maatregelen tussen Ketelmeer & Vossemeer en regionale wateren, zoals de aanleg van vispassages en visvriendelijk sluisbeheer.
- Inzetten op duurzame visserij.
- Inrichting natuurvriendelijke vooroevers.
- Uitbreiding ondiepe zones.

Door vistrekbevorderende maatregelen en duurzame visserij kan de voedselbeschikbaarheid voor visetende vogels toenemen, verbetert de draagkracht van het gebied voor dergelijke vogels en de bijvangst aan duikende watervogels nemen af. De uitbreiding van ondiepe zones en aanleg van natuurvriendelijke oevers heeft een positief effect op alle soorten die gebruik maken van de ruimtelijke eenheid ondiep water. De maatregel komt daarom ten goede aan de draagkracht van het gebied voor soorten als pijlstaart, maar draagt ook bij tot verbeterde potenties voor de ontwikkeling en instandhouding van de zo cruciale waterrietzones als leefgebied voor de grote karekiet, zeker wanneer ruimtelijke aansluiting wordt gezocht bij de voor deze soort uit te voeren inrichtings- en beheermaatregelen van de terreinbeheerder buitendijks (Staatsbosbeheer).

4.2 Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000

Aanvullend op de KRW-maatregelen is vooral het terreinbeheer van de oeverzone en moerasgebieden van belang om de staat van instandhouding van een aantal riet- en oevergebonden vogelsoorten te verbeteren. Zonder deze maatregelen kan zelfs verslechtering in de eerste beheerplanperiode optreden.

Aangepast beheer van rietmoeras

Om de instandhoudingsdoelstellingen voor grote karekiet, roerdomp en porseleinhoen te kunnen halen, zal Staatsbosbeheer het beheer van de rietlanden moeten aanpassen. Het exacte, op Natura 2000 gerichte terreinbeheer zal door Staatsbosbeheer worden uitgewerkt en vastgelegd in een terreinbeheerplan. Een geplande maatregel is onder andere:

- Dynamisch gefaseerd en ruimtelijk gedifferentieerd maaibeheer, verruigde delen in maaibeheer nemen en rietstroken handhaven; waterstand voorjaar hoog houden; verwijderen overmatige verbossing d.m.v. klepelen. Dit beheer vindt plaats bij de IJsselmonding, de Keteleilanden en de eilandjes in het Vossemeer. De totale omvang is 200 hectare.

Als gevolg van het aangepaste maaibeheer zal het rietmoeras meer gevarieerd worden met zowel oud als jong riet; een ecologische vereiste voor broedvogels van het rietmoeras. Omdat eens in de zoveel jaren iedere plek minimaal één keer wordt gemaaid, wordt verruiging, verdroging en verbossing voorkomen. Het gevolg is dat het leefgebied voor rietvogels in kwaliteit sterk toeneemt.

In hoofdstuk 5 worden de inrichtingsmaatregelen beschreven waarmee het negatieve effect van het huidige peilbeheer wordt gemitigeerd.

ANT-studie in IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer

Zoals in hoofdstuk 3 is aangegeven, worden de doelaantallen van grote zaagbekken en nonnetjes in het Ketelmeer & Vossemeer mogelijk niet bereikt. Dit heeft mogelijk te maken met krimpende populaties in het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer. Rijkswaterstaat heeft een studie uitgevoerd naar de Autonome Neerwaartse Trends (ANT-studies) van mosselelers en viseters in het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer (zie paragrafen 2.4, 3.5 en 5.4 van het Algemeen Deel). Hoewel de ANT-studie niet direct gericht is op het Ketelmeer & Vossemeer, hebben de aantallen watervogels op het Zwarte Meer wel een duidelijke relatie met de situatie op IJsselmeer en Markermeer.

Gedragscode recreatie IJsselmeergebied

Voldoende rust is van cruciaal belang om de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen van vogelsoorten te behalen. De kwaliteit van het broedgebied van rietvogels staat momenteel onder druk door onder andere gebrek aan rust in de IJsselmonding (zie hoofdstukken 3 en 5). Voor de overige vogels vormt een gebrek aan rust op dit moment geen knelpunt. Door klimaatverandering en technische innovaties kan het recreatieseizoen langer worden. De kans bestaat dat hierdoor de rust voor (met name overwinterende) vogels binnen enkele jaren in het geding komt. De recreatiesector en natuursector hebben in samenwerking een gedragscode opgesteld met als doel verstoring in het gehele IJsselmeergebied te voorkómen door vergroting van het bewustzijn van de watersporter en het hanteren van enkele eenvoudige regels. Als deze gedragscode wordt nageleefd kan eveneens worden voorkómen dat in de komende beheerplanperiodes striktere voorwaarden aan recreatie moeten worden opgelegd, om het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen te garanderen (zie Algemeen deel, paragraaf 4.4 voor de volledige tekst van de gedragscode).

5. Activiteiten en mitigatie

Menselijke activiteiten en natuur zijn van oudsher verweven in het Ketelmeer & Vossemeer. Menselijke activiteiten kunnen in principe doorgang vinden en worden op grond van dit beheerplan alleen beperkt of de negatieve effecten ervan gemitigeerd, indien zij de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen kunnen aantasten. De effecten van menselijke activiteiten zijn getoetst in de Nadere Effect Analyse (NEA, zie referentie 6 en bijlage A). In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen probleem voor de instandhoudingsdoelstellingen. Van bepaalde activiteiten in het Ketelmeer & Vossemeer is het niet uit te sluiten dat er negatieve effecten zijn. Een aantal van deze activiteiten blijft vergunningplichtig, waarbij voorschriften aan de vergunning zijn verbonden. Andere activiteiten worden onder voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld van de vergunningplicht. Voor weer andere gevallen zijn mitigerende maatregelen nodig om te voorkómen dat activiteiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Als voldaan wordt aan de voorwaarden en/of de vergunningvoorschriften en de mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, kunnen de betreffende activiteiten doorgang vinden. Voor alle activiteiten geldt de generieke of algemene voorwaarde dat zij in aard, omvang, intensiteit en tijd niet in betekenende mate mogen wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie. Van veranderingen in betekenende mate is sprake indien op voorhand niet met zekerheid kan worden gesteld dat negatieve effecten op instandhoudingsdoelen zijn uitgesloten.

In onderstaande paragrafen zijn de huidige activiteiten ingedeeld in de volgende vier categorieën:

1. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden.
2. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden.
3. Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.
4. Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Een algemene toelichting op de vrijstelling van vergunningplicht en bovengenoemde indeling staat in paragraaf 4.2 van het Algemeen deel. Of een activiteit al dan niet vergunningplichtig is, is bepaald door het daartoe bevoegde gezag in de zin van de Wnb. Dit oordeel vormt het uitgangspunt voor het beheerplan.

De voorwaarden voor vrijstelling voor een Wnb-vergunning bij de 2e categorie activiteiten en de mitigerende maatregelen voor de 4e categorie activiteiten zijn in dit hoofdstuk opgenomen in paragraaf 5.2 en 5.4. Een gebiedsspecifieke samenvatting van de toetsingskaders voor toekomstige vergunningverlening is opgenomen in paragraaf 5.5, de volledige tekst staat in het deel Toetsingskaders.

5.1 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Voor bepaalde activiteiten geldt het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen. Aard en omvang, locatie en tijdstip, frequentie en duur van de activiteiten moeten blijven voldoen aan de getoetste situatie (referentie 5).

Het gaat hierbij om:

- Baggeren (havens, sluizen, vaargeul en toegangseu len jachthavens)
- Evenementen (visserijdagen, zeilwedstrijden, roeiwedstrijden en strandactiviteiten)
- Aalvisserij
- Zegenvisserij
- Terreinbeheer: stranden en recreatiegebieden ten behoeve van recreanten.

Generieke voorwaarde

De betreffende activiteit mag niet in aard, omvang, intensiteit en tijd in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie. Voor een (meer uitgebreide) omschrijving van de getoetste situatie per activiteit wordt verwezen naar de voortoets (referentie 5).

5.2 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden

Er zijn vergunningplichtige activiteiten die alleen onder specifieke voorwaarden geen significante effecten op de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen hebben. Deze activiteiten zijn met inachtneming van de specifieke voorwaarden, genoemd in dit beheerplan, vrijgesteld van de vergunningplicht. Het beheerplan vervangt in dit geval de vergunning.

In het Ketelmeer & Vossemeer gaat het om:

- Terreinbeheer rietmoeras
- Huidig peilbeheer
- Professioneel dronegebruik
- Bestaande lozingen.

Terreinbeheer rietmoeras

In het Ketelmeer & Vossemeer worden het rietbeheer en de uitvoering van maatregelen om het riet in kwaliteit te verbeteren voor broedvogels met onzekere doelrealisatie vrijgesteld onder specifieke voorwaarden. Voor het uitvoeren van eenmalige gebiedsgerichte maatregelen en beheermaatregelen in het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer heeft de provincie Overijssel een vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming verleend aan Staatsbosbeheer.

Voorwaarden voor vrijstelling van vergunningplicht

De hieronder genoemde voorwaarden zorgen voor een optimaal beheer om het halen van de instandhoudingsdoelen te garanderen.

Locatie	Voorwaarde voor vergunning vrijstelling terreinbeheer rietmoeras
Rechterveld	<ul style="list-style-type: none"> • Alle maatregelen in het Rechterveld (de plag- en maaierwerkzaamheden achter het waterriet en de aanleg van de blussloten en brandgangen) worden overdag uitgevoerd in de periode 1 november tot 31 december. • Er wordt op één locatie tegelijkertijd gewerkt. • Het vrijgekomen materiaal wordt direct afgevoerd en buiten het Natura 2000 gebied verwerkt. • De maaierwerkzaamheden in het Rechterveld worden (jaarlijks) uitgevoerd in de periode 1 november tot en met 31 december. Bij noodzakelijke aanvullende maaierwerkzaamheden van overjarig riet is uitloop mogelijk tot 1 maart, onder de volgende voorwaarden: Rondom bekende broedplekken van de roerdomp wordt voor 1 februari gemaaid, hierbij dienen mogelijke broedgevallen vooraf te worden geïdentificeerd en dient men met een straal van 400 meter buiten het broedgeval te blijven. • Indien het aandeel oud (> 15 jaar) en niet-vitaal riet in het Rechterveld te groot wordt (> 10%) zal er actieve verjonging plaatsvinden middels het maaien van overjarig riet. Het areaal gemaaid riet zal, inclusief het oppervlakte gemaaid riet voor de brandgangen en het natuurlijk verjongd riet, niet groter zijn dan 20% van het totaal (circa 60 ha). • Minimaal 80 % van het riet in het Rechterveld heeft een leeftijd van vijf jaar of ouder. • Jaarlijks wordt het maaibeheer gemonitord en geëvalueerd. • Begrazing van de percelen grenzend aan de rietlanden van het Rechterveld vindt uitsluitend plaats in de periode van 15 maart tot en met 15 november. • Jaarlijks worden de te begrazen delen grenzend aan de overjarige rietvelden afgerasterd om te voorkomen dat de grazers het aangrenzende rietveld kunnen beschadigen.
Eilanden Ketelmeer	<ul style="list-style-type: none"> • De voorbereidende werkzaamheden en het planten van rietstekken worden respectievelijk in de periode van begin september tot 31 december en in de periode van half maart tot half april uitgevoerd. • Het verwijderen van wilgenopslag en het aanvullende maaibeheer op de eilanden van het Ketelmeer wordt jaarlijks in de periode van half augustus tot 1 november uitgevoerd.

Huidig peilbeheer

Het huidige peilbeheer is mede oorzaak geweest van een achteruitgang van het oppervlak en de kwaliteit van rietmoerassen en rietzones (zie Algemeen deel, paragraaf 2.2 en 4.3). Hierdoor wordt voor een aantal specifieke moerasbroedvogelsoorten de instandhoudingsdoelstelling niet gehaald.

Voorwaarden voor vrijstelling van vergunningplicht

In het Algemeen deel is toegelicht dat het huidige peilbeheer wordt gemitigeerd door oevers af te vlakken en te herinrichten. RWS houdt zich aan onderstaande vrijstellingsvoorwaarden van vergunningplicht en voert de daaruit voortvloeiende maatregelen uit.

Locatie	Voorwaarden voor vergunning vrijstelling huidig peilbeheer
Ketelmeer & Vossemeer	Inrichting rietland aanpassen op maximale benutting peildynamiek: eilandjes Vossemeer afschuiven en/of eilandjes IJsselmonding aanpassen; vergroten waterrietzone Rechterveld-Noord door afvlakken oever. Het gaat om 180 hectare met een randlengte van 220 - 550 meter. Door de maatregelen mag de windwerking op bestaande rietoevers niet worden aangetast.
Algemeen	Incidentele peilopzetting in droge zomers mag niet vaker dan eens in de 12 jaar plaatsvinden.

Professioneel dronegebruik

Vliegen met drones (RPAS; 'Remotely Piloted Aircraft Systems', alle gewichtsklassen) in het Natura 2000 gebied biedt kansen en risico's. Kansen voor beheerders om te monitoren met behulp van drones en kansen voor toezichthouders om snel inzicht te krijgen in illegale- en noodsituaties. Inzet van drones kan belangrijke voordelen hebben ten opzichte van helikopters, andere voertuigen en/of menselijke betreding. Inzet van drones brengt ook risico's met zich mee, wanneer drones zonder kennis van aanwezige natuurdoelen worden ingezet en mogelijk verstoring van deze doelen veroorzaken. Het professioneel gebruik van drones kan onder voorwaarden worden vrijgesteld van de vergunningplicht. Toegangsbeperkende Besluiten geldend voor het IJsselmeergebied, gelden ook voor het gebruik van drones in het luchtruim boven deze gebieden, dit met inachtneming van de mogelijkheid van vrijstelling voor professioneel gebruik.

Professioneel gebruik van drones is een betrekkelijk nieuwe activiteit, die in het kader van de Nadere Effecten Analyse (NEA) niet is getoetst op mogelijke significante effecten op de Natura 2000-doelen

(peildatum 31 maart 2010). Uit aanvullende toetsing is gebleken dat professioneel dronegebruik in Natura 2000-gebied onder voorwaarden kan worden vrijgesteld van de vergunningplicht Wnb.

Voorwaarden voor vrijstelling van vergunningplicht

Professioneel gebruik van drones (RPAS; 'Remotely Piloted Aircraft Systems', alle gewichtsklassen) kan worden vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van artikel 2.7 lid 2 van de Wet Natuurbescherming, als het dronegebruik voldoet aan elk van de volgende vier voorwaarden.

Voorwaarde voor vergunning vrijstelling professioneel dronegebruik

1. De vluchten worden uitgevoerd voor de uitvoering van noodzakelijk beheer en onderhoud, noodzakelijke monitorings-, reddings-, inspectie-, toezicht-, opsporings- en defensietaken (waaronder HEMS-, SAR-, politie, brandweer- of kustwachtvluchten), alsmede voor de uitvoering van calamiteitenbeheer. In algemene zin geldt in daadwerkelijke calamiteitsituaties het adagium 'nood breekt wet'.
2. De vluchten voor onder 1 genoemde publieke taken worden in opdracht van de overheid, dan wel door of in opdracht van een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie uitgevoerd.
3. De vluchten worden door een gecertificeerde dronemaatschappij uitgevoerd.
4. De piloot van de drone is aantoonbaar op de hoogte van de lokale en actuele situatie ten aanzien van de beschermde natuurwaarden en de verstoringgevoeligheid van die waarden, en handelt conform artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet Natuurbescherming.

De aanvullende toetsing op het gebruik van drones en een toelichting op de zorgplicht is opgenomen in Bijlage C van dit gebiedsdeel.

Bestaande lozingen

Onder een 'bestaande lozing' wordt verstaan een lozing die sinds de toetsing in het kader van dit beheerplan niet wijzigt wat betreft omvang en geloosde stoffen. Bij het verlenen van watervergunningen voor lozingen toetst de waterbeheerder aan het bestaande waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen. Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. In zijn algemeenheid biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid al een afdoende bescherming van Natura 2000 soorten en habitattypen.

In de Nadere Effectenanalyse (NEA II, referentie 6) wordt geconcludeerd dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat bestaande lozingen er de oorzaak van zijn dat instandhoudingsdoelstellingen niet worden bereikt. Op basis van de beschikbare kennis is beoordeeld dat in de huidige situatie geen negatieve effecten van milieuvreemde stoffen kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen van Ketelmeer & Vossemeer.

Voorwaarden voor vrijstelling van vergunningplicht

Bestaande lozingen kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht onder de voorwaarde dat degene die loost aantoonbaar dat de lozingen voldoen aan de bepalingen bij of krachtens de Waterwet.

Locatie	Voorwaarde voor vergunning vrijstelling bestaande lozingen
Ketelmeer & Vossemeer	<ul style="list-style-type: none">• De lozer leeft de voorwaarden na die bij of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels).

5.3 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven

Voor de volgende activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten zijn door het daartoe bevoegd gezag al getoetst in het kader van een vergunningaanvraag. Hieruit is naar voren gekomen dat deze activiteiten afzonderlijk geen negatieve effecten hebben, mits de vergunningvoorschriften worden nageleefd, maar door jaarlijkse cumulatie van dezelfde activiteiten en cumulatie met andere activiteiten wellicht wel negatieve effecten kunnen hebben. Wanneer de vergunningen aflopen, dient daarom een nieuwe vergunning aangevraagd te worden (of een verlenging van de vergunning) bij het bevoegde gezag. Het bevoegd gezag gebruikt onder andere het beheerplan (Algemeen Deel, Toetsingskaders en gebiedsdelen) en de daarin opgenomen toetsingskaders om vergunningaanvragen te beoordelen. Deze documenten zijn bedoeld als hulpmiddel en richtlijn. Het bevoegd gezag dient elk project op zichzelf te beoordelen (maatwerk). Het gaat om de volgende activiteiten:

- Ondiepe zandwinning/verdieping
- Zandwinning
- Militair laagvlieggebied (hiervoor is een landelijke vergunningaanvraag in voorbereiding).

In paragraaf 5.5 staan de toetsingskaders die specifiek voor het Ketelmeer & Vossemeer gelden.

5.4 Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Er zijn ook activiteiten die niet vergunningplichtig zijn, maar die wél mogelijk effecten hebben. Voor deze activiteiten geldt dat er mitigerende maatregelen vereist zijn. Voor Ketelmeer & Vossemeer gaat het om:

- Recreatie in de IJsselmonding.

Recreatie in de IJsselmonding en ondiepe deel Vossemeer

De huidige recreatieactiviteiten in de IJsselmonding en ondiepe deel Vossemeer zijn niet Wnb-vergunningplichtig. In de IJsselmonding leven veel vogels die gevoelig zijn voor verstoring, zoals broedende rietvogels en rustende reuzensterren. De effecten van recreatie op de instandhoudingsdoelen zijn o.a. niet negatief, mits dit belangrijke rustgebied (referentie 10 en 11) niet wordt verstoord.

Mitigatie

Om verstoring door recreatie zoveel mogelijk te voorkomen is er een gedragscode opgesteld met alle betrokken partijen (zie algemeen deel, paragraaf 4.4). Om voldoende rust te garanderen is bovendien de afsluiting voor de recreatie van een viertal eilandjes in de IJsselmonding via een ex artikel 2.5 besluit van de Wet Natuurbescherming in voorbereiding (figuur 5.1, eiland II t/m V), een zgn. Toegangsbeperkingsbesluit (TBB). Binnen de afsluiting liggen ook de ondiepe zones die in het kader van de KRW worden aangelegd. Met deze toegangsbeperking wordt feitelijk een continuering van de historische situatie bestendig geformaliseerd.

Locatie	Mitigatie recreatie
Eilandjes IJsselmonding	Om voldoende rust te garanderen is voor een viertal gebieden in de IJsselmonding een Toegangsbeperkingsbesluit (TBB) ex artikel 20 in voorbereiding, waarmee deze worden afgesloten voor de recreatie.
Ondiepe deel Vossemeer	Om voldoende rust te garanderen is voor het ondiepe deel van het Vossemeer met de daarin gelegen eilandjes een Toegangsbeperkingsbesluit (TBB) ex artikel 20 in voorbereiding, waarmee deze worden afgesloten voor de recreatie.

Figuur 5.1
Indicatieve begrenzing afgesloten gebieden in voorbereiding via ex artikel 2.5 besluit Wnb in de IJsselmonding (bovenste) en het Vossemeer (onderste), een Toegangsbeperkingsbesluit (TBB).

Hoogspanningsleiding over het
Ketelmeer

5.5 Kaders voor vergunningverlening

Het beheerplan dient, behalve als vrijstelling van de Wnb-vergunningplicht voor bepaalde activiteiten, ook als toetsingskader voor vergunningverlening voor toekomstige activiteiten. De toetsingskaders geven aan hoe toekomstige activiteiten kunnen voldoen aan de randvoorwaarden die vanuit Natura 2000 worden gesteld. De toetsingskaders vormen een richtlijn en hulpmiddel voor de vergunningverlening voor nieuwe activiteiten die gedurende de beheerplanperiode worden opgestart of voor wijziging/uitbreiding van vrijgestelde bestaande (vergunningplichtige) activiteiten, of voor verlenging of uitbreidingen van reeds vergunde activiteiten. De toetsingskaders mogen dus niet worden beschouwd als (aanzet tot) vrijstellingsvoorwaarden, het bevoegd gezag dient elk project op zichzelf te beoordelen (maatwerk). In het deel Toetsingskaders zijn alle toetsingskaders voor het gehele IJsselmeergebied opgenomen. Hieronder worden de relevante toetsingskaders voor Ketelmeer & Vossemeer genoemd. Indien het kader gebiedsspecifieke informatie bevat voor het Ketelmeer & Vossemeer wordt deze kort beschreven.

- Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes
- Toetsingskader beroepsvisserij noordelijke, oostelijke en zuidelijke Randmeren
- Toetsingskader jachthavenuitbreidingen
- Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding
- Toetsingskader maaien van waterplanten.

Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes

Dit toetsingskader biedt initiatiefnemers van nieuwe windparken, hoogspanningslijnen en andere hoge obstakels in en grenzend aan het IJsselmeergebied handvatten in het kader van de Wnb-vergunning. In dit toetsingskader wordt aangegeven waar gebiedsdelen liggen waar instandhoudingsdoelstellingen knelpunten kunnen ondervinden van nieuwe obstakels en extra aandacht behoeven van bevoegd gezag wanneer een vergunningaanvraag voor 'obstakels' wordt ingediend. Figuur 5.2 laat zien welke dijktrajecten/ kustzones van belang zijn als ecologische trekroute voor verschillende soortgroepen (connectiviteit).

Figuur 5.2
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/ kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Ketelmeer & Vossemeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels

Toetsingskader voor beroepvisserij noordelijke, oostelijke en zuidelijke Randmeren

Wanneer de visinspanningen passen binnen de voorwaarden van het toetsingskader, dan kan dat jaar worden volstaan met een verzoek om beoordeling door het bevoegde gezag. Voor het verlenen van een vergunning is dan in ieder geval geen passende beoordeling noodzakelijk.

Voorwaarden voor toekomstige visserij in de Randmeren:

- De visserij op de randmeren kan worden toegestaan wanneer uitbreiding van verstoring van de voor instandhoudingsdoelstellingen belangrijke gebieden (belangrijke rust- en foerageergebieden voor watervogels) wordt voorkomen.
- Een verandering van de visserij inspanning of vangstmethode kan alleen worden toegestaan wanneer deze:
 - niet leidt tot een vergroting van de bijvangst van watervogels (zie Deel Toetsingskaders voor concrete maatregelen);
 - niet leidt tot een effect op de beschikbaarheid van het voedsel voor visetende watervogels door vergroting van de bijvangst aan ondermaatse vis.

Figuur 5.3

Jachthaven langs het Ketelmeer & Vossemeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels¹

Legenda

- Oranje Natuur2020-gebied
- Gestande jachthavenuitbreiding
- Verstoringgevoelige gebieden
 - jaarrond artikel 2.6 wet natuurbescherming
 - beperkt tijdspaat

¹ De exacte begrenzing van de af te sluiten gebieden in de IJsselmonding staat in figuur 5.1

Toetsingskader jachthavenuitbreidingen

Uitbreiding van het aantal ligplaatsen kan leiden tot een toename van het aantal boten in het IJsselmeergebied en daarmee van de drukte op het water. De toename van recreatievaart kan leiden tot een grotere druk op beschermde natuurwaarden, met name verstoring van rust- en foerageergebieden van de grote aantallen watervogels die jaarrond gebruik maken van het IJsselmeergebied. Het doel van dit toetsingskader is te beschrijven welke informatie nodig is, met welke aspecten rekening moet worden gehouden en aan welke voorwaarden jachthavenuitbreidingen moeten voldoen om in aanmerking te kunnen komen voor een vergunning. Dit toetsingskader benoemt alleen aspecten van rust en mogelijke verstoring op het (open) water in de (nabije) omgeving van de geplande uitbreiding; er wordt niet ingegaan op eventuele lokale aspecten die in het kader van een vergunningprocedure van belang kunnen zijn. In tabel 5.1 en figuur 5.3 is aangegeven welke uitbreidingen van jachthavens gepland zijn en op welke verstoringgevoelige gebieden zij mogelijk een effect hebben. Zodra de in figuur 5.1 aangegeven gebieden zijn beschermd op grond van ex artikel 20 is voldoende bescherming gegeven aan de in figuur 5.3 opgenomen rustgebieden.

Tabel 5.1
Jachthavens langs het Ketelmeer & Vossemeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/Plaats	Jachthaven	Mogelijke overlap met verstoringsgevoelige gebieden	
		IJsselmonding (juli t/m maart)	Vossemeer (jaarrond)
Dronten	Ketelhaven	x	x

Toelichting: Voor de jachthaven is met 'x' aangegeven welke verstoringsgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Voor ieder verstoringsgevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie figuur 5.3 voor ligging van verstoringsgevoelige gebieden en genoemde jachthaven.

Toetsingskader jacht, wildbeheer en schadebestrijding

In het toetsingskader voor het omgaan met jacht, wildbeheer en schadebestrijding (het doden van dieren) in en rond de Natura 2000 gebieden in het Ketelmeer & Vossemeer is uitgegaan van de mogelijke effecten van verschillende vormen van doden en vangen van dieren op de soorten, waarvoor in het Ketelmeer & Vossemeer instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd. Op basis van een limitatieve lijst van in het veld voorkomende methoden van 'doden van dieren' is op basis van een toetsing (referentie 1) onderzocht welke vormen van jacht, wildbeheer of schadebestrijding in het Ketelmeer & Vossemeer mogelijk leiden tot schade aan Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen en om welke soorten het dan gaat. Het is dus niet noodzakelijkerwijs zo dat deze activiteiten ook daadwerkelijk binnen het Ketelmeer & Vossemeer worden uitgeoefend. Deze werkwijze (zowel de methode als de op deze wijze verkregen resultaten) wordt gedragen door het gehele bevoegd gezag (EZ, provincies) en RWS en is besproken met de Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging en Land- en Tuinbouworganisatie Noord. Er is dus niet gekeken naar of de betreffende vorm van jacht, wildbeheer en schadebestrijding wel of niet in het Ketelmeer & Vossemeer voorkomt. De resultaten van het onderzoek staan vermeld in het deel 'Toetsingskaders'.

Toetsingskader maaien van waterplanten

Waterrecreanten kunnen last hebben van overmatige groei van waterplanten. Het maaien van waterplanten kan echter negatieve effecten hebben op de waterkwaliteit en op de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Om negatieve effecten door onkundig maai-beheer te voorkomen zijn er maaieregels opgesteld voor gebruikers die zelf waterplanten willen maaien. Deze maaieregels zijn in samenspraak tussen gebruikers en Rijkswaterstaat opgesteld en verwerkt in de Handreiking Waterplanten Maai-beheer (referentie 10). Voor het maaien van waterplanten in Natura 2000 gebieden is een vergunning nodig. De criteria voor vergunningverlening zijn in het toetsingskader maaien van waterplanten opgenomen en zijn gebaseerd op de maaieregels in de Handreiking. Hieronder staan de maaieregels voor het maaien van waterplanten samengevat.

1. **Er mag maximaal 10% van het waterplantenareaal in het eigen gebruiksgebied worden gemaaid.**
 - a. Een uitzondering wordt gemaakt voor woekerende exoten: maximaal 50% maaien van het begroeide areaal.
2. **Het maaien vindt plaats op een diepte van minimaal 60 cm boven de waterbodem.**
 - a. Een uitzondering wordt gemaakt voor woekerende exoten.
3. **De gemaaide plantenresten worden verzameld en afgevoerd.**
4. **Het maaien van waterplanten vindt plaats in de maand juli.**
 - a. Een uitzondering wordt gemaakt indien er na een warm en zonnig voorjaar in juni al veel waterplantenoverlast is. De gebruiker zal wel vooraf toestemming moeten hebben van het bevoegd gezag om eerder dan juli te maaien. Hierbij dient men inzicht te geven in de mate waarin bijvoorbeeld broedvogels worden verstoord.
5. **Er wordt in beginsel maximaal één keer per jaar gemaaid.**
 - a. Een uitzondering wordt gemaakt voor woekerende exoten.
6. **Maai geen beschermde soorten.**
7. **De gebruiker meldt aan Rijkswaterstaat en betrokken provincie of Ministerie van EZ waar, wanneer, hoeveel en hoe hij van plan is te gaan maaien.**

De uitwerking en toelichting van de maaieregels en een stappenschema 'hoe te handelen bij waterplanten overlast' staan in de Handreiking Waterplanten Maai-beheer vermeld (referentie 10).

6. Doelbereik

Dit hoofdstuk geeft aan in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer bereikt worden in de eerste beheerplanperiode. Per ruimtelijke eenheid worden de instandhoudingsdoelstellingen benoemd en wordt aangegeven op welke manier het eventuele knelpunt wordt opgelost en in hoeverre daarmee de doelstelling gerealiseerd wordt. Dit kan door:

1. het uitvoeren van reeds geplande maatregelen en/of
2. het uitvoeren van (aanvullende) Natura 2000 instandhoudingsmaatregelen en/of
3. het voldoen aan de in dit beheerplan gestelde voorwaarden aan activiteiten die vrijgesteld worden van een Wnb-vergunning en/of
4. het uitvoeren van mitigerende maatregelen.

Bij het bepalen van het doelbereik is er vanuit gegaan dat de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Soorten uit dezelfde ruimtelijke eenheid met hetzelfde knelpunt die door dezelfde maatregelen worden opgelost zijn zoveel mogelijk geclusterd.

Bij de inschatting van het toekomstig doelbereik voor elk van de aangewezen habitattypen en soorten is ervan uitgegaan dat de oorspronkelijke rustgebieden die aangewezen waren in het kader van Art. 17 Nbwet via nieuw in te stellen TBB-besluiten volgens de nieuwe Wet natuurbescherming geconsolideerd worden. Voor het Zwarte Meer en Eemmeer & Gooimeer zijn de knelpunten met betrekking tot rust daarmee opgelost.

In vier gebieden blijken na consolidatie van de afsluitingen alsnog knelpunten met betrekking tot rust te bestaan (Zie H. 6 Doelbereik van de gebiedsdelen en tabel 2.5 van het Algemeen deel), waarvoor andere of aanvullende maatregelen worden ingezet. In de Veluwerandmeren zijn geheel nieuwe afsluitingen voorzien (Harderwijk-noord en -zuid); in IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer zijn uitbreidingen van een eerdere afsluiting onder art. 17 Nbwet aan de orde (De Kreupel resp. IJsselmonding). En in het Markermeer & IJmeer wordt ingezet op de toepassing van de Gedragscode, met name in de drie kwetsbare gebieden. Daarmee zouden alle actuele knelpunten met betrekking tot rust opgelost moeten zijn.

Voor alle gebieden geldt omgekeerd dat bij niet uitvoeren van de voorgenomen te consolideren, nieuwe en/of uit te breiden afsluitingen knelpunten met betrekking rust weer zullen ontstaan resp. niet worden opgelost. Toekomstige doelen voor de aangewezen soorten en habitattypen worden dan niet gehaald.

Open water

Mogelijk is de huidige draagkracht van het gebied te laag voor fuut, grote zaagbek, kuifeend, nonnetje en mogelijk aalscholver en tafeleend ten aanzien van voedselbeschikbaarheid (kleine vis en mosselen). KRW-maatregelen kunnen slechts een beperkte bijdrage leveren aan de voedselvoorziening en bodemfauna. De aantallen watervogels in het Ketelmeer & Vossemeer zullen meeliften op de maatregelen die in IJsselmeer en Markermeer & IJmeer voor deze soorten worden genoemd en ook genoemd worden in het advies uit de ANT-studie (zie box in paragraaf 4.2). Voor de eerste beheerplanperiode zal in ieder geval een verdere achteruitgang van de aantallen kunnen worden voorkómen. Voor de overige vis- en bodemfauna etende vogels (meerkoet en visarend) worden de instandhoudingsdoelstellingen wel behaald in de eerste beheerplanperiode.

Tabel 6.1
Inschatting doelbereik voor soorten van open water

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Meerkoet (n)			ja, beheerplanperiode 1
Grote zaagbek (n) Nonnetje (n) Fuut (n) Kuifeend (n)	Onvoldoende voedsel (kleine vis) en bodemfauna	KRW: vistrekbevorderende maatregelen, duurzame visserij ISM: ANT-studie	onzeker in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor viseters; werken ook door op Ketelmeer & Vossemeer
Aalscholver (n) Tafeleend (n)	Mogelijk onvoldoende voedsel / onvoldoende rust		onzeker in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor viseters; werken ook door op Ketelmeer & Vossemeer

- = geen knelpunt
- = knelpunt
- = doelaantallen worden niet gehaald door een knelpunt in/of afhankelijkheid van gebieden buiten de Natura 2000 begrenzing
- n = niet-broedvogel
- ISM = Instandhoudingsmaatregel

Ondiep water, oeverzone en kale of schaars begroeide gronden

De instandhoudingsdoelstellingen voor de soorten van ondiep water en de kale of schaars begroeide gronden worden naar verwachting gerealiseerd zonder extra maatregelen. Voor de soorten van de oeverzone is het bevorderen en in stand houden van meer rust noodzakelijk.

Tabel 6.2
Inschatting doelbereik voor soorten van ondiep water

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Kleine zwaan (n) Krakeend (n) Lepelaar (n) Pijlstaart (n) Toendrarietgans (n)	condities voedsel rust ws. op orde, oorzaak extern		ja, in beheerplanperiode 1

- = geen knelpunt
- = mogelijk knelpunt in toekomst of oorzaak extern
- n = niet-broedvogel

Tabel 6.3
Inschatting doelbereik voor soorten van de oeverzone

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Grauwe gans (n) Kolgans (n) Toendrarietgans (n) Wintertaling (n)	ws. onvoldoende rust in nazomer/herfst Migratie; bevorderen rust		ja, in beheerplanperiode 1 (dankzij rustmaatregelen)

- = geen knelpunt
- = doelaantallen worden niet gehaald door een knelpunt in/of afhankelijkheid van gebieden buiten de Natura 2000 begrenzing
- n = niet-broedvogel

Tabel 6.4
 Inschatting doelbereik voor soorten
 van kale of schaars begroeide
 gronden

Soort / habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Reuzenstern (n)			ja, in beheerplanperiode 1

■ = geen knelpunt
 n = niet-broedvogel

Moeras

Als de voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd zullen waarschijnlijk in de loop van de eerste of tweede beheerplanperiode de doelstellingen voor porseleinhoen, grote karekiet en roerdomp behaald worden.

Tabel 6.5
 Inschatting doelbereik voor
 moerasbroedvogels

Soort / habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Grote karekiet (b) Porseleinhoen (b) Roerdomp (b)	Onvoldoende omvang en kwaliteit rietmoeras en onvoldoende rust.	KRW: inrichten natuur- vriendelijke vooroevers en uitbreiding ondiepe zones ISM: aangepast beheer van rietmoeras Mitigatie: recreatie IJsselmonding en inrichting Voorwaarde: rust garanderen enkele eilandjes in IJsselmonding en adequaat beheer rietmoeras	ja, beheerplanperiode 2; maatregelen gericht op herstel draagkracht voor gewenst doelaantal Voor deze soorten is het van essentieel belang dat er in de eerste beheerplanperiode maatregelen worden getroffen om de kwaliteit en omvang van het leefgebied snel te herstellen. Indien maatregelen in de eerste periode uitblijven, kunnen de populaties dusdan- ig verslechteren dat herstel buiten bereik komt.

■ = knelpunt
 ■ = doelaantallen worden niet gehaald door een knelpunt in/of afhankelijkheid van gebieden buiten de
 Natura 2000 begrenzing
 b = broedvogel
 ISM = Instandhoudingsmaatregel

Nat grasland

De instandhoudingsdoelstellingen voor de grutto worden naar verwachting gerealiseerd met de voortzetting van het huidige beheer.

Tabel 6.6
 Inschatting doelbereik voor soort
 van nat grasland

Soort / habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Grutto (n)			ja, beheerplanperiode 1

■ = geen knelpunt
 n = niet-broedvogel

Zingende grote karekiet

7. Literatuurlijst

1. Hut, R.M.G. van der, R. Foppen, N. Beemster, M. Roodbergen en S. Deuzeman 2008. Ruimte voor riet en moerasvogels in de noordelijke randmeren. Sturende factoren en beheersmaatregelen voor kwalificerende moerasvogels. A&W-rapport 1108. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden. SOVON, Beek-Ubbergen.
2. Ministerie van LNV, 2009. Besluit Natura-2000 gebied Ketelmeer & Vossemeer. PDN/2009-075.
3. Rijn van S., M. Menken en M. Platteeuw, 2010. Doeluitwerking Natura 2000 IJsselmeergebied. Waterdienst Rijkswaterstaat, Lelystad.
4. Verbeek R.G., D.J. ten Brink, L.G. Turlings, H.A.M. Prinsen, L.S.A. Anema, april 2011. Inventarisatie bestaand gebruik IJsselmeergebied, Geactualiseerd overzicht ten behoeve van het beheerplan Natura 2000 voor het IJsselmeergebied. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
5. Winden van der J., L.G. Turlings en S. Dirksen, 2008. Voortoets bestaand gebruik Natura 2000-gebieden IJsselmeergebied. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
6. Witteveen+Bos en Bureau Waardenburg B.V., 2009. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied.
7. Witteveen+Bos, 2011. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied, Fase II.
8. Rijkswaterstaat, 2012. Handreiking Waterplanten Maaibeheer.
9. DLG, 2013. Document PAS-analyse Herstelstrategieën voor Veluwerandmeren. Dienst voor het Landelijk Gebied, Utrecht.

Bijlagen

Bijlage A

Huidige activiteiten

Deze bijlage (bij hoofdstuk 5) geeft een overzicht van de huidige activiteiten in het Markermeer & IJmeer, die zijn getoetst in de Nadere Effect Analyse (NEA, referentiejaar 2010). De activiteiten zijn opgedeeld in vijf categorieën en opgenomen in vijf bijbehorende tabellen:

0. Niet-vergunningplichtige activiteiten, zonder significant effect.
1. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden.
2. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden.
3. Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.
4. Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Algemene of generieke voorwaarde

Voor alle activiteiten geldt dat ze op een bepaald moment zijn getoetst (zie referenties 5, 6 en 7). Wijzigen de feitelijke omstandigheden waaronder die toetsing heeft plaats gevonden, dan dient de activiteit opnieuw te worden getoetst en zijn de in dit beheerplan opgenomen vrijstellingsvoorwaarden, mitigerende maatregelen en overige conclusies niet meer van toepassing op de betreffende activiteit. Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening Wnb zal zich dan opnieuw een oordeel moeten vormen. Een (uitgebreide) omschrijving van de betreffende activiteiten is opgenomen in de voortoets (referentie 5). Voor nieuwe activiteiten of projecten zal altijd een Wnb toets moeten worden uitgevoerd.

Tabel 1.0

Uit de Voortoets (referentie 5) blijkt dat onderstaande activiteiten geen significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben, mits ze niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie (= voldoen aan de generieke voorwaarde).

Activiteit
Bevoorrading en onderhoud eilanden
Depotbeheer IJsselooig
Dijkbeheer
Havenhoofden en steigers
Herstel stort/zetstenen oevers
Herzetten van steenglooïingen
Inspectievluchten RWS handhaving
Kunstwerken (betonning, dukdalven, remmingswerken, lichtopstanden, steiger, meerpalen, oevers, bodems, waterkeringen, kribbakens)
Monitoringsactiviteiten
Oeverbeheer
Onderhoud kabels en leidingen
Onderwaterstenen oeververdediging
Opruimen zwerfvuil, incl. Klein onderhoud
Regulier onderhoud (wbr + bouwstoffenbesluit)
Rijks- en provinciale wegen
Schutsluizen (beheer)
Spuisluizen (beheer)
Vooroevers
Balgstuw
Bedrijventerrein
Betonning (incl. Recreatiebetonning)
Beweegbare brug
Dammen
Damwand

Activiteit
Gemalen
Hoogspanningsleiding
Lichtopstanden
Meetpaal RWS
Op- en overslag
Rijks- en provinciale wegen
Schutsluis (gebruik)
Spuikoker
Vaarwegen (vaarwegvakken)
Vooroevers
Wachtvoorzieningen: palen en steigers voor afmeren schepen
Waterkeringen RWS
Windmolens
Aal(vis)hevel
Afwatering
Gemalen
Hevels langs de oever
Inlaatduiker
Vorbereidende activiteiten voor saneringen (boringen en lodingen)
Bergingsbedrijven
Rampenbestrijding en incidentenaanpak
Reddingsbrigade
Aanlegplaats
Boot vissen
Camping
Dagrecreatief terrein
Exploitatie strandpaviljoens
Jachthavens
Snelle motorboten
Kajuit, zeil- en motorjachten
Kanoën
Ligplaatsen kleine bootjes
Oever vissen
Roeien
Schaatsen
Trailerhelling
Vaarwegen (vaarwegvakken)
Verblijfsrecreatie
Verblijfsrecreatie terrein
Recreatief vliegverkeer (bv ballonvaart)
Wadend vissen
Windsurfen
Zeilen
Zwemmen, vliegeren, wandelen, sporten op strand
Bunkeren (olie inname)
Havens (laden, lossen en risico's van spills)
Inspectievaart
Onderzoek en monitoring
Transport gevaarlijke stoffen
Vrij ankeren
Sportvisserij

Tabel 1.1

Wnb-vergunningplichtige activiteiten in het Ketelmeer & Vossemeer die via beheerplan vrijgesteld worden van vergunningplicht zonder specifieke voorwaarden, maar met de generieke voorwaarde dat ze in vorm, omvang, ruimte en tijd niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie (referentie 5, 6 en 7). Geen van deze activiteiten heeft volgens de NEA in de huidige vorm, omvang, duur en timing een significant effect op een of meer instandhoudingsdoelstellingen.

Activiteit
Aalvisserij (fuiken en hoekwant)
Baggeren (havens, sluisen, vaargeul en toegangseu len jachthavens)
Evenementen (visserijdagen, zeilwedstrijden, roeiwedstrijden, strandactiviteiten)
Muskusrattenbestrijding ivm dijken
Terreinbeheer: stranden en recreatiegebieden tbv recreanten
Zegenvisserij

Tabel 1.2

Activiteiten die Wnb-vergunningplichtig zijn in het Ketelmeer & Vossemeer, maar onder aanvullende specifieke voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld worden van vergunningplicht.

Activiteit	Mogelijk significant effect N2000 (j/n), vóór (eventuele) voorwaarden of mitigatie
Terreinbeheer – niet alleen gericht op natuurdoelen	Ja
Huidig peilbeheer	Ja
Professioneel dronegebruik	Ja
Bestaande lozingen	Nee

Tabel 1.3

Activiteiten die Wnb-vergunningplichtig zijn in het Ketelmeer & Vossemeer en niet in dit beheerplan vrijgesteld worden van vergunningplicht.

Activiteit
Militair laagvlieggebied (2006)
Ondiepe zandwinning/verdieping
Zandwinning

Tabel 1.4

Niet Wnb-vergunningplichtige activiteiten in het Ketelmeer & Vossemeer waarvan significante gevolgen voor Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten en waarvoor dan ook mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om dit te voorkómen.

Activiteit
Recreatie IJsselmonding

Bijlage B

Synopsistabel

Ketelmeer & Vossemeer	Svl ¹	Doelen aanwijzingsbesluit en huidige toestand ²			
		Doel oppervlakte	Huidige oppervlakte (ha) / huidig aantal	Doel kwaliteit	Huidige kwaliteit
Habitattypen					
geen					
Habitatrictlijnsoorten					
geen					
Vogelrichtlijnsoorten					
Broedvogels					
Roerdomp		>	1	>	
Porseleinhoen		>	0	>	
Grote karekiet		>	26	>	
Niet-broedvogels					
Fuut		=	361	=	
Aalscholver		=	1003	=	
Lepelaar		=	13	=	
Kleine zwaan		=	8	=	
Toendrarietgans		=	13	=	
Kolgans		=	262	=	
Grauwe gans		=	1041	=	
Krakeend		=	533	=	
Wintertaling		=	410	=	
Pijlstaart		=	47	=	
Tafeleend		=	534	=	
Kuifeend		=	4525	=	
Nonnetje		=	?	=	
Grote zaagbek		=	56	=	
Visarend		=	?	=	
Meerkoet		=	1755	=	
Grutto		=	49	=	
Reuzenstern		=	?	=	

- Landelijke staat van instandhouding; groen = gunstig; oranje = matig ongunstig; rood = zeer ongunstig
- Doelen in aanwijzingsbesluit en huidige oppervlakte (ha), huidige aantallen (broedparen of maandgemiddelden) en/of huidige kwaliteit in het gebied; = behoud huidige stand; > toename omvang of kwaliteit; groen = goed; oranje = matig; rood = slecht
- Instandhoudingsmaatregelen (specifiek t.b.v. soorten of habitats; artikel 6.1 Habitatrictlijn)
- Mitigerende maatregelen (ter voorkoming van toekomstige verslechtering / verstoring; artikel 6.2 Habitatrictlijn)

Samenvatting geplande maatregelen.

Doelrealisatie⁵

Instandhoudingsmaatregelen³

Mitigerende maatregelen⁴

Vistrekbevorderende maatregelen KRW	Inzet op duurzame visserij (KRW)	Inrichting natuurvriendelijke vooroevers (KRW)	ANT ⁶	Aangepast beheer rietmoeras	Gedragcode recreatie	Inrichting rietland aanpassen op maximale benutting peildynamiek	Lagunes van eilandjes 1, 2 en 3 in IJsseldelta afsluiten (art 20)	< 6 jaar	> 6 jaar

5. Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 jaar; 1^e beheerplanperiode), Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 jaar; 2^e beheerplanperiode of later);
 groen = geen knelpunt; oranje = doelaantallen worden niet gehaald door een knelpunt in/of afhankelijkheid van gebieden buiten de Natura 2000 begrenzing;
 rood = knelpunt

6. Studie naar voedselbeschikbaarheid mossel- en visetende watervogels IJsselmeer en Markermeer-IJmeer (ANT)

Bijlage C

Aanvullende toetsing gebruik drones

Vrijstellingsvoorwaarden voor professioneel gebruik van drones voor publieke beheer- en toezichtstaken in Natura 2000-gebieden, behorende tot het IJsselmeergebied in de rijkswateren: een onderbouwde aanpak.

Marcel van der Tol & Maarten Platteeuw, Rijkswaterstaat, dienst Water, Verkeer en Leefomgeving,
1 september 2017

Aanleiding

Op het moment waarop in het kader van de totstandkoming van de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden in de Nederlandse rijkswateren de bestaande activiteiten werden getoetst op hun mogelijke negatieve effecten op de voor die gebieden vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen voor de natuur, was er nog nauwelijks sprake van het vliegen met drones (oftewel 'remote piloted aircraft systems'; RPAS), laat staan inzicht in de effecten op de natuur. Deze activiteit heeft de laatste jaren een zodanig grote vlucht genomen - vooral in de meer open delen van het buitengebied - dat er dringend behoefte is aan duidelijkheid over wat er wel en niet toelaatbaar is binnen Natura 2000-gebieden. Blijkens binnengekomen zienswijzen op de ontwerp-beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden in de zuidwestelijke Deltawateren en in het IJsselmeergebied wordt het gebruik van drones als potentieel verstorend voor de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied gezien. Het beperkte inzicht in dronegebruik en de ingediende zienswijzen vormen de aanleiding om (noodzakelijk) dronegebruik te toetsen op toelaatbaarheid in Natura 2000-gebieden in rijkswateren.

Toetsing

Hangende de nog in ontwikkeling zijnde jurisprudentie en de beperkte mate waarin uit gericht onderzoek¹ evidentie is verkregen over de mogelijke (verstorende) effecten van dronegebruik op natuurwaarden, moet er vanuit gegaan worden dat bij het onbeperkt gebruik van drones in Natura 2000-gebieden significante effecten niet bij voorbaat uitgesloten kunnen worden. Dit geldt in het bijzonder voor gebieden, die zijn aangewezen voor de Vogelrichtlijn, waar verstoring van aldaar rustende, foeragerende en/of broedende vogels met een instandhoudingsdoelstelling aan de orde kan zijn. Voor gebieden die zijn aangewezen voor de Habitatrichtlijn, kan sprake zijn van verstoringsgevoelige habitatrichtlijnsoorten, of verstoringsgevoeligheid van typische soorten die in het habitatype voorkomen. Het risico dat een drone neerstort in een voor betreding gevoelig habitatype of leefgebied, waarna het gebied betreden moet worden om de drone op te halen dient hierbij ook betrokken te worden.

Er zijn ook situaties, waarbij de inzet van drones voor activiteiten, die naar hun aard noodzakelijk zijn en/of in het beheerplan vrijgesteld zijn van vergunningplicht, een manier is om de mogelijk verstorende invloed van die activiteiten te mitigeren.

Dit gaat dan met name op, omdat daarmee voorkomen wordt dat fysieke aanwezigheid en/of verstoring van mensen, voertuigen en/of vaartuigen in het natuurgebied zelf noodzakelijk is.

¹ M.J. Baptist (2015). Veldrapportage vogelwaarnemingen bij drone-opnamen Koehoal-Westhoek. Project: BWN Waddenzeehavens Koehoal. IMARES, Wageningen UR; R.A.J. Pahlplatz & C.E. Linders (2016). Bureaustudie naar effecten op fauna door oefeningen met drones op vijf oefenterreinen van Defensie. Bureau Meervelt. Ecologisch onderzoek en advies. Projectnummer: 16-028. In opdracht van Rijksvastgoedbedrijf; E. Vas, A. Lescroël, O. Duriez, G. Boguszewski & D. Grémillet (2015). Approaching birds with drones: first experiments and ethical guidelines. Biol. Lett. Vol. 11 (2); 2015 Feb. PMC4360097.

Omdat deze activiteiten wel zijn getoetst en daarbij is geconcludeerd dat deze activiteiten naar aard en omvang geen significante effecten veroorzaken, of dankzij beperkende voorwaarden vrijgesteld kunnen worden, is het gebruik van drones in zulke gevallen te verkiezen, omdat de versturende werking die van het gebruik van drones uitgaat, dan minder groot is dan die van de gebruikelijke methoden die voor de betreffende activiteit worden gehanteerd.

Op basis van de beschikbare kennis die er is over drones, zijn de volgende voorwaarden geformuleerd, waarmee zeker gesteld wordt dat het gebruik van drones in zulke gevallen geen significante effecten veroorzaakt. Andere vormen van dronegebruik worden in deze notitie niet getoetst. De beoordeling of dat gebruik vergunningplichtig is, is aan het bevoegd gezag voor vergunningverlening, eventueel in samenspraak met terreinbeheerders en toezichthouders.

Professioneel gebruik van drones (RPAS; “Remotely Piloted Aircraft Systems”, alle gewichtsklassen) kan worden vrijgesteld van de vergunningplicht in het kader van artikel 2.7 lid 2 van de Wet Natuurbescherming, als het dronegebruik voldoet aan elk van de volgende vier voorwaarden (cumulatief):

1. De vluchten worden uitgevoerd voor de uitvoering van noodzakelijk beheer en onderhoud, noodzakelijke monitorings-, reddings-, inspectie-, toezicht-, opsporings- en defensietaken (waaronder HEMS-, SAR-, politie, brandweer- of kustwachtvluchten), alsmede voor de uitvoering van calamiteitenbeheer. In algemene zin geldt in daadwerkelijke calamiteitssituaties het adagium ‘nood breekt wet’.
2. De vluchten voor onder 1 genoemde publieke taken worden in opdracht van de overheid, dan wel door of in opdracht van een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie uitgevoerd.
3. De vluchten worden door een gecertificeerde dronemaatschappij uitgevoerd.
4. De piloot van de drone is aantoonbaar op de hoogte van de lokale en actuele situatie ten aanzien van de beschermde natuurwaarden en de verstoring gevoeligheid van die waarden, en handelt conform artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet Natuurbescherming (zie kader)

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Toelichting

Ad 1) Met deze voorwaarde wordt het gebruik van drones beperkt tot een selectie van noodzakelijke en reeds in het beheerplan vrijgestelde en getoetste activiteiten. Belangrijk bij deze voorwaarde is dat de activiteit vanuit een algemeen belang of vanuit het doel van natuurbescherming noodzakelijkheid is. Zo is het maken van een film van het natuurgebied niet noodzakelijk voor het beheer en onderhoud van het gebied en kan dronegebruik met dit oogmerk geen gebruik maken van de vrijstellingsvoorwaarden.

Ad 2) Het onder 1 genoemd gebruik van drones wordt vervolgens beperkt tot de activiteiten, voor zover die (bijvoorbeeld ter uitvoering van dit beheerplan) in opdracht van een overheid of de terrein beherende natuurbeschermingsorganisatie uitgevoerd worden. Daarmee wordt zeker gesteld dat de bevoegde autoriteiten, dan wel de terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie, verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de activiteit en bij het verlenen van die opdracht de afweging hebben gemaakt dat het gebruik van drones voor deze activiteit nodig is.

Ad 3) Doordat de vluchten uitgevoerd worden door een gecertificeerde dronemaatschappij is tevens verzekerd dat de vluchten professioneel uitgevoerd worden. Dit betekent dat een drone altijd in zicht moet zijn van de piloot, de drone zich maximaal 500 meter van de piloot mag bevinden en dat de drone niet

hoger dan 120 meter mag vliegen. Hiermee wordt het gebruik van een drone als alternatief voor andere vrijgestelde activiteiten, bijvoorbeeld vogelmonitoring vanuit een vliegtuig aanzienlijk beperkt.

Ad 4) Deze voorwaarde is bedoeld om zeker te stellen dat de dronepiloot de risico's van het dronegebruik voor de aanwezige natuurwaarden op desbetreffende locatie kent en in de handelwijze zich richt op het voorkómen van vermijdbare verstoring (door bijvoorbeeld rekening te houden met de vliegsnelheid, de aanvlieghoek, de keuze van het type drone, en/of door niet lager te vliegen dan strikt noodzakelijk en indien mogelijk zoveel mogelijk buiten het broedseizoen). De dronepiloot moet dat bovendien kunnen aantonen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een bijgehouden vlieglogboek. Het ligt daarbij voor de hand dat de dronepiloot de vluchten in overleg met de opdrachtgever plant en daarbij de beheerder van het N2000-gebied en zo nodig ter zake deskundige adviseurs raadpleegt.

Toetsing specifiek voor het IJsselmeergebied

Habitattypen (H3140, H3150, H6430A, H6510B, H7140A)

Voor deze habitattypen geldt dat in de meeste gevallen het gebruik van drones voor de vrij te stellen activiteiten te verkiezen is boven betreding (inclusief varen met boten en het gebruik van voertuigen) door mensen. Voor zover de kwaliteit van het terrestrische habitatype al bepaald kan worden door de aanwezigheid van typische soorten, geeft het gebruik van drones onder deze voorwaarden en gelet op de tijdelijke verstoring die daarmee plaatsvindt, geen aanleiding om te veronderstellen dat de kwaliteit van de habitattypen significant wordt aangetast door drones. Significante effecten kunnen voor de bedoelde activiteiten daarom worden uitgesloten.

Habitatsoorten (H1145, H1149, H1163, H1318, H3140, H1903)

Voor zover er sprake is van beschermde habitatsoorten in het IJsselmeergebied zijn deze gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, die betrekking hebben op omvang en kwaliteit van het leefgebied van deze soorten, niet gevoelig voor het gebruik van drones boven het gebied omdat het leefgebied voor deze soorten niet bedreigd wordt.

Net als voor de habitattypen geldt voor de meeste soorten dat het gebruik van drones voor de bedoelde activiteiten te verkiezen is boven betreding (inclusief varen met boten en het gebruik van voertuigen). Omdat er 's nachts niet met een drone gevlogen kan worden is interactie met de Meervleermuis uit te sluiten. Uiteraard is interactie met soorten die onder het wateroppervlak leven ook bij voorbaat uit te sluiten.

Vogelrichtlijnsoorten (niet broedvogels)

De aangewezen vogelrichtlijnsoorten (niet-broedvogels) zijn onder te verdelen in vogelsoorten, die rusten, foerageren en verblijven op open water en vogelsoorten die rusten, foerageren en verblijven op het land. Verstoring van deze verblijfsgebieden kan, wanneer dit regelmatig gebeurt, significant negatieve effecten op de kwaliteit van het leefgebied veroorzaken. De hierboven genoemde voorwaarden waaronder gebruik van drones toegestaan wordt, zorgen ervoor dat eventuele verstoring hooguit incidenteel zal zijn en daardoor geen significante effecten zal kunnen veroorzaken. Het is namelijk niet te verwachten dat het gebruik van een drone een reëel alternatief is voor de gebruikelijke maandelijkse monitoring van de betreffende soorten. Hiervoor mogen de drones immers niet ver genoeg vliegen. Een noodzaak om de situatie vanuit de lucht (althans binnen het bereik van toegestaan dronegebruik) op te nemen ontbreekt in de meeste gevallen. Bovendien zal, vanwege de vierde bepaling, de actieve zorgplicht, zoveel als mogelijk onnodige verstoring door dit gebruik voorkomen moeten worden. In de enkele gevallen waar deze noodzaak aanwezig is, zal het gebruik van drones te verkiezen zijn boven betreding (inclusief varen met boten en het gebruik van voertuigen). Omgekeerd betekent dat ook dat in die delen van het gebied, waar betreding door recreanten is toegestaan, het gebruik van drones voor deze activiteiten ook niet extra verstorend zal zijn en er geen significante effecten zullen optreden.

Vogelrichtlijnsoorten (broedvogels)

Deze groep is globaal onder te verdelen in soorten die in kolonieverband in het gebied broeden (Aalscholver, Lepelaar, Visdief), soorten die verspreid op relatief open land broeden (Bontbekplevier, Kemphaan) en soorten die hun nest in moerasgebied hebben (Roerdomp, Purperreiger, Bruine Kiekendief, Porseleinhoen, Snor, Rietzanger, Grote Karekiet).

kolonievogels

Er is met het monitoren van kolonies enige praktijkervaring met drones opgedaan. Met name voor grote en onoverzichtelijke kolonies kan monitoring vanuit de lucht aanzienlijke voordelen opleveren. Als hiermee bovendien betreding van de kolonie voorkomen kan worden, is het gebruik van drones altijd te verkiezen boven methodes waarvoor betreding vereist is. Ook in het geval dat met de monitoring door drones slechts betere telresultaten verkregen worden, geven de eerste onderzoeken aan dat deze methode niet tot significante effecten op de kolonievogels hoeven te leiden. Hoewel deze monitoring noodzakelijk kan zijn, zal wanneer effecten met drones niet vermeden kunnen worden, vanwege de vierde voorwaarde, teruggevallen worden op traditionele methodes.

In zijn algemeenheid zullen, wanneer ander dronegebruik echt noodzakelijk is, de bovengenoemde voorwaarden voldoende zekerheid bieden dat er geen significante effecten op de kolonies zullen optreden, mede omdat dit gebruik dan in uitzonderlijke situaties plaats zal vinden. Er zal bovendien in die gevallen waar de noodzakelijke activiteit het toestaat, vanwege de actieve zorgplicht, uitgeweken moeten worden naar een minder kwetsbare periode in de levenscyclus van de soort. Kolonievogels kunnen foerageren op open water en land, voor de toetsing van die effecten wordt verwezen naar de effecten op niet-broedvogels.

vogels van open land

Voor vogels die broeden op relatief open land geldt globaal dezelfde afweging als bij vogels die foerageren op het land, maar verstoring van broedende vogels kan wel direct leiden tot effecten op het broedsucces van de soort. Broedvogels die broeden op open land zijn meestal minder gevoelig voor incidentele verstoring van de broedplaats dan soorten die een meer verborgen levenswijze hebben. Het is niet te verwachten dat dronegebruik voor deze soorten noodzakelijk is ten behoeve van monitoring.

Voor het overige zal, indien dronegebruik noodzakelijk is, dat in zeer incidentele gevallen voorkomen. Indien drones gebruikt worden als alternatief voor betreding, heeft dat daarbij altijd de voorkeur. Volgens de vierde voorwaarde, de actieve zorgplicht, zal bovendien verstoring van aanwezige vogelsoorten zoveel als mogelijk vermeden moeten worden, daarbij zal, als de activiteit het toestaat, uitgeweken moeten worden naar een minder kwetsbare periode voor de broedvogelsoorten. Dit samen leidt tot de beoordeling dat significante effecten met deze voorwaarden uitgesloten kunnen worden.

moerasvogels

Voor vogels die broeden in moerasgebied kan verstoring van de zangvogelsoorten en het porseleinhoen op voorhand uitgesloten worden in het geval drones incidenteel gebruikt worden. Dit geldt zeker wanneer betreding van het moerasgebied hiermee vermeden kan worden. Monitoring van deze soorten zal nooit met drones uitgevoerd worden.

Voor soorten als Bruine Kiekendief, Purperreiger en Roerdomp ligt het op dit moment niet voor de hand om in het kader van monitoring drones te gebruiken, omdat de afzonderlijke paren goed zijn te lokaliseren. Voor Purperreiger en Bruine Kiekendief zouden drones in theorie ingezet kunnen worden om nesten van deze soorten exact te lokaliseren. Hiervoor geldt dan dezelfde afweging als voor de kolonievogels. Hoewel deze monitoring noodzakelijk kan zijn, zal wanneer effecten met drones niet vermeden kunnen worden, vanwege de vierde voorwaarde, teruggevallen worden op traditionele methodes.

Voor zover gebruik van drones voor andere doeleinden noodzakelijk is, zal dit slechts in zeer incidentele gevallen voorkomen. Indien drones gebruikt worden als alternatief voor betreding, heeft dat daarbij altijd de voorkeur. Volgens de voorwaarden zal bovendien verstoring van de aanwezige broedvogels volgens de actieve zorgplicht, zoveel als mogelijk vermeden moeten worden. Indien de activiteit dat toestaat, moet bijvoorbeeld uitgeweken worden naar een minder kwetsbare periode in de levenscyclus van de soort. Dit samen leidt tot de beoordeling dat significante effecten op de instandhoudingsdoelen van deze soorten met deze voorwaarden uitgesloten kunnen worden. Deze broedvogels kunnen foerageren nabij open water en op open land, voor de toetsing van die effecten wordt verwezen naar de effecten op niet-broedvogels.

Conclusie

Met het expliciet onder bovengenoemde voorwaarden vrijstellen van professioneel dronegebruik in het IJsselmeergebied wordt in desbetreffende gebieden een eerste stap gezet naar het verkrijgen van meer duidelijkheid over de omstandigheden waarin het gebruik van drones in natuurgebieden, in plaats van alleen maar potentieel bedreigend en verstorend, ook nuttig of zelfs noodzakelijk kan zijn.

Colofon

Uitgegeven door
Rijkswaterstaat

In samenwerking met
Ministerie van Economische zaken, provin-
cie Overijssel en provincie Flevoland

Informatie
www.rijkswaterstaat.nl
0800-8002
(ma t/m vr 07.00 - 20.00 uur, zaterdag,
zondag en feestdagen 10.00 – 18.30 uur,
gratis)

Samengesteld door
Rijkswaterstaat, Royal HaskoningDHV en
Tauw bv

Kwaliteitsborging
Rijkswaterstaat

Fotografie
KINA Natuur + Outdoor Stockfotografie,
IVVR, Falco Hassink (i.o.v. Provincie
Flevoland), Stockbureau Nationale
Beeldbank

Kaartmateriaal
Rijkswaterstaat, Witteveen+Bos,
Bureau Waardenburg B.V. en Deltares

Datum
Oktober 2017

Status
Beheerplan Natura 2000

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

www.rijkswaterstaat.nl
0800 - 8002

oktober 2017 | WD1017LL056